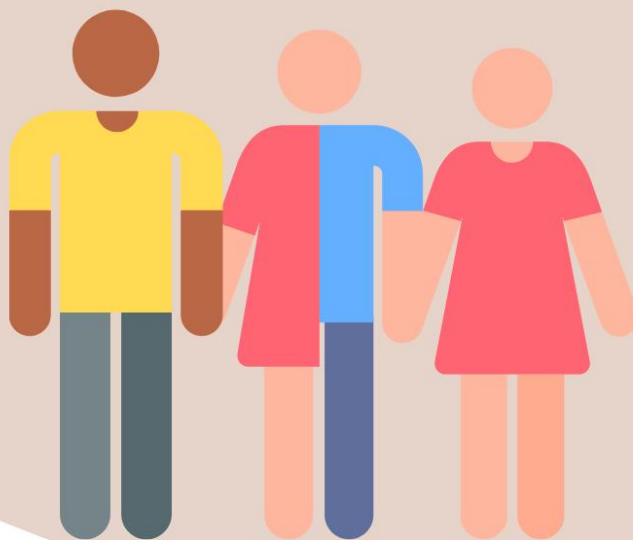

DIVERSIFICA L'ESCOLA

UNA PROPOSTA D'INTERVENCIÓ ADREÇADA AL
PROFESSORAT DE PRIMÀRIA PER GARANTIR UN BON
ACOMPANYAMENT A L'ALUMNAT TRANS I AMB
DIVERSITAT DE GÈNERE.

ELENA CALATAYUD ROJO
TREBALL FINAL DE GRAU
SUPERVISAT PER TRINY DONOSO
CURS 2021-2022

**UNIVERSITAT DE
BARCELONA**

FACULTAT D'EDUCACIÓ
GRAU DE PEDAGOGIA

Agraïments:

Vull agrair a totes les persones que han volgut dedicar el seu temps en ser entrevistades, ja que sense totes elles aquest treball no hauria estat possible.

Com també a totes aquelles persones properes que han estat donant suport quan jo creia que no aconseguiria realitzar aquest treball i entre ella incloc a la Triny Donoso, la meva tutora del TFG, que ha cregut en mi en tot moment i ha estat darrere la taula, com diu ella, per resoldre els mes dubtes.

Especialment, agraeixo tot el suport que he rebut per part de l'Alex, ja que aquest treball m'ha suposat un gran repte personal, que sense aquest suport m'hauria estat molt difícil de afrontar.

Índex

Índex de taules:.....	4
Resum:	6
1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ.....	8
3. MARC TEÒRIC.....	9
3.1. El debat sobre les identitats.....	9
3.1.1. L'articulació de l'ésser humà.....	9
3.1.2. El terme trans.....	11
3.1.3. Distinció entre idiomes.....	11
3.1.4. Diferències entre l'homosexualitat i la transició de gènere.....	12
3.2. Patologització de la transsexualitat.....	12
3.2.1. L'activisme per la despatologització.....	14
3.2.2. La transfòbia avui. La transfòbia a les xarxes.....	15
3.3. La nova llei que diu.....	16
3.3.1. El dret a l'autodeterminació de gènere sense necessitat de proves psicològiques o mèdiques.....	18
3.3.2. L'accés al tractament hormonal a partir dels setze anys sense cap diagnòstic de 'disfòria de gènere'.....	19
3.3.3. La participació en competicions esportives en funció del sexe registral i no biològic. ..	19
3.4. L'educació davant els trànsits i la diversitat de gènere.....	21
4. ANÀLISI DE NECESSITATS.....	22
4.1. Disseny de l'instrument de recollida d'informació.....	23
4.2. Resultats de la recollida d'informació.....	26
5. CONTEXT DE LA PROPOSTA D'INTERVENCIÓ.....	29
6. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ.....	30
6.1. Objectius de la formació Diversifica l'escola.....	30
6.1.2. Objectius d'aprenentatge.....	30
6.2. Disseny de les sessions.....	31
6.3. Metodologia de treball.....	33
-Aprenentatge cooperatiu.....	33
-Aprenentatge basat en problemes (ABP).....	33
-Gamificació.....	33
6.4. Avaluació de la proposta.....	34
6.5. Temporalització.....	35
7. CONCLUSIONS.....	36
8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:.....	38

Annexos.....	42
1. Anàlisi de necessitats dels resultats de la recollida d'informació.	42
2. Taula d'objectius d'aprenentatge, indicadors i resultats previstos.....	45
3. Relació entre les necessitats i la seva resposta que es durà a terme a la proposta.....	48
4. Fitxes de les activitats.....	50
5. Material educatiu elaborat.....	58
5.1. Material educatiu elaborat de <i>conceptes bàsics i rols de gènere (B1.S1)</i>	58
5.2. Material educatiu elaborat de <i>conceptes bàsics i rols de gènere (B1.S2)</i>	61
5.3. Material educatiu elaborat d' <i>acompanyament a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere (B2.S2)</i>	64
5.4. Material educatiu elaborat de <i>recursos (B3.S2)</i>	65
5.5. Material educatiu elaborat de <i>Transformació del centre (B5.S1)</i>	66
6. Transcripció entrevistes.....	69
6.1. Transcripció entrevista persona del col·lectiu trans:.....	69
6.2. Transcripció entrevista professorat 1.	75
6.3. Transcripció entrevista professorat 2.	85
6.4. Transcripció entrevista professorat 3.	98
6.5. Transcripció entrevista professorat 4.	107
6.6. Transcripció entrevista associació Chrysallis.	112
6.7. Transcripció entrevista associació Ca l'Enredus.....	123
6.8. Transcripció entrevista associació Colors de Ponent.....	135

Índex de taules:

- *Taula 1: Caràcter de l'entrevista de cadascuna de les perspectives. (Elaboració pròpia)..*24
- *Taula 2: Dimensions amb possibles preguntes per l'entrevista semiestructurada. (Elaboració pròpia).....*25
- *Taula 3: Programació de la proposta d'intervenció. (Elaboració pròpia).....*31
- *Taula 4: Disseny de la sessió 1. (Elaboració pròpia).....*32
- *Taula 5: Rúbrica d'autoavaluació. (Elaboració pròpia).....*34
- *Taula 6: Rúbrica d'observació. (Elaboració pròpia).....*34
- *Taula 7: Cronograma. (Elaboració pròpia).....*35
- *Taula 8: Anàlisi de necessitats. (Elaboració pròpia).....*43
- *Taula 9: Els objectius d'aprenentatge de la proposta, amb els indicadors i els resultats previstos. (Elaboració pròpia).....*45
- *Taula 10: La relació entre les necessitats i la seva resposta a la proposta d'intervenció. (Elaboració pròpia).....*48
- *Taula 11: Disseny de la sessió 2. (Elaboració pròpia).....*50

- *Taula 12: Disseny de la sessió 3. (Elaboració pròpia).....51*
- *Taula 13: Disseny de la sessió 4. (Elaboració pròpia).....52*
- *Taula 14: Disseny de la sessió 5. (Elaboració pròpia).....53*
- *Taula 15: Disseny de la sessió 6. (Elaboració pròpia).....54*
- *Taula 16: Disseny de la sessió 7. (Elaboració pròpia).....55*
- *Taula 17: Disseny de la sessió 8. (Elaboració pròpia).....56*
- *Taula 18: Disseny de la sessió 9. (Elaboració pròpia).....57*
- *Taula 19: Graella del gènere binari per la sessió 2. (Elaboració pròpia).....62*
- *Taula 20: Llistat d'associacions d'acompanyament a persones trans. (Elaboració pròpia).....64*
- *Taula 21: Graella avaluativa dels recursos. (Elaboració pròpia).....65*
- *Taula 22: Graella avaluativa de l'estructura i l'organització escolar. (Elaboració pròpia)...66*

Resum:

L'objectiu d'aquest treball és dissenyar una proposta d'intervenció que transformi qualsevol escola de primària en un espai segur i còmode per a les persones trans i amb diversitat de gènere per poder actualitzar qualsevol escola d'educació de primària. Per tal que la proposta s'adeqüi a les necessitats que es troben a les escoles, s'ha fet una recerca sobre els termes que engloben els trànsits de gènere, la patologització d'aquest fet, la nova llei trans i l'actuació de l'educació davant els trànsits i la diversitat de gènere. Amb la finalitat de conèixer les necessitats que es troben dins de l'escola, per centrar la proposta en la creació d'una resposta per aquestes, s'ha fet un anàlisi des de tres perspectives: la del professorat, la d'associacions expertes i la d'una persona trans. La proposta d'intervenció té per objectiu proporcionar als agents educatius de les escoles de primària eines, coneixements i suport en la tasca educativa per tal de garantir un clima de seguretat i comoditat a les persones trans i amb diversitat de gènere dins de les escoles. S'ha elaborat totes les activitats i avaluacions de manera detallada, per tal que es pugui dur a terme a qualsevol escola.

Paraules clau: persones trans, diversitat de gènere, educació inclusiva, infantesa.

Resumen:

El objetivo de este trabajo es diseñar una propuesta de intervención que transforme cualquier escuela de primaria en un espacio seguro y cómodo para las personas trans y con diversidad de género para poder actualizar cualquier escuela de educación de primaria. Para que la propuesta se adecue a las necesidades que se encuentran en las escuelas, se ha hecho una investigación sobre los términos que engloban los tránsitos de género, la patologización de este hecho, la nueva ley trans y la actuación de la educación ante los tránsitos y la diversidad de género. Con el fin de conocer las necesidades que se encuentran dentro de la escuela, para centrar la propuesta en la creación de una respuesta por estas, se ha hecho un análisis desde tres perspectivas: la del profesorado, la de asociaciones expertas y la de una persona trans. La propuesta de intervención tiene por objetivo proporcionar a los agentes educativos de las escuelas de primaria herramientas, conocimientos y apoyo en la tarea educativa para garantizar un clima de seguridad y comodidad a las personas trans y con diversidad de género dentro de las escuelas. Se ha elaborado todas las actividades y evaluaciones de manera detallada, para que se pueda llevar a cabo en cualquier escuela.

Palabras claves: personas trans, diversidad de género, educación inclusiva, infancia.

Abstract:

The objective of this work is to design an intervention proposal that transforms any primary school into a safe and comfortable space for trans and gender diverse people in order to update any primary education school. In order for the proposal to be adapted to the needs found in schools, an investigation has been carried out on the terms that encompass gender trafficking, the pathologization of this fact, the new trans law and the action of education in the face of trafficking and gender diversity. In order to know the needs that are found within the school, to focus the proposal on the creation of a response for them, an analysis has been made from three perspectives: that of the teaching staff, that of expert associations and that of a person. trans. The intervention proposal aims to provide educational agents in primary schools with tools, knowledge and support in the educational task to guarantee a climax of safety and comfort for trans and gender diverse people within schools. All activities and evaluations have been elaborated in detail, so that it can be carried out in any school.

Key Words: trans people, gender diversity, inclusive education, childhood.

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

La nostra societat sempre s'ha organitzat per normes socials creades i reproduïdes per les generacions, però en el traspàs intergeneracional s'han anat descobrint noves formes d'identificar-se i expressar-se. En els descobriments no han estat noves formes, sinó formes que sempre han estat amagades socialment per por al càstig. Es podria dir que s'han aconseguit molts avenços en algunes desigualtats socials que causaven aquestes normes i que encara es lluiten per abolir moltes altres.

Tanmateix, quan parlem d'identitat de gènere i de com l'expressem encara existeixen moltes desigualtats a la nostra societat, però sobretot desconeixença que causa la impossibilitat de tractar amb respecte a persones que puguin desitjar una transició de gènere, expressar-se sense seguir els rols de gènere o no identificar-se dins del binarisme.

Davant d'aquesta desconeixença que porto observant al món educatiu i sobretot a les escoles, gràcies a la meua experiència com a monitora de lleure, vaig decidir crear una proposta d'intervenció que donés resposta a les diversitats que no estan sent ateses a l'escola, com és la diversitat de gènere.

Altrament, és un àmbit que m'agrada llegir, ja que aporta una perspectiva de gènere que s'endinsa en un feminisme des d'una perspectiva més interseccional. Llavors com sempre ha estat en el meu interès formar-me, he decidit fer-ho de manera conscienciada que doni lloc a resoldre tota la desconeixença analitzada que existeix en els centres educatius i poder aportar una perspectiva a l'alumnat, que atengui a diversitats que quedin invisibilitzades. Si aconseguim que aquesta perspectiva cali en els pensaments de l'alumnat, estem aconseguint que la societat la incorpori en les seves normes socials i, per tant, s'està aconseguint l'evolució i canvi social.

Tanmateix, tenia un alt interès per formar-me encara més en aquest tema, per tal d'identificar quines pràctiques educatives no estan sent gaire inclusives i torbar la manera de canviar-les, per quan exercici de pedagoga pugui incloure tots aquests aspectes i aportar el meu granet de sorra en l'evolució social cap a la inclusió de les persones trans i amb diversitat de gènere. Així com, d'entendre quins són els aspectes que ens fa ser una societat subdesenvolupada tan poc inclusiva, ja que conec altres cultures on han existit persones amb característiques similars al que, aquí a Occident determinem persones trans, i han sigut tractades i enteses d'una manera molt més inclusiva que com se les tracta dins de la nostra societat.

Personalment, aquest treball m'ha suposat afrontar un repte, ja que tracta un tema conceptual que està actualment en debat, llavors m'ha suposat dur a terme la tasca d'entendre els pros i contres del debat, per després definir cap a on se situa el meu criteri i posicionar-me. A més, he fet una investigació sobre les necessitats que es mostren a l'escola d'educació primària, entrevistant a una persona trans, quatre professors/es de primària i tres persones integrants de les associacions de Ca l'Enredus, Chrysallis i Colors de Ponent, les quals acompanyen a persones trans i amb diversitat de gènere. Aquestes entrevistes s'han transcrit, per tal de fer una bona recollida de la informació i es troben l'annex 6. Finalment, he dissenyat una proposta d'intervenció

que dona resposta a les necessitats obtingudes en la investigació, perquè la meua vessant educativa em porta a realitzar una intervenció en educació que fomenti la millora.

En conclusió, el resultat d'aquest treball és molt gratificant, ja que reflecteix la dedicació que li he destinat durant tots aquests mesos i mitjançant el qual he assolit el meu objectiu personal, que era fer un treball que pogués conscienciar vers aquest tema a les persones i altres que es troben en el meu entorn, per tal que no quedi com un mer treball acadèmic sense donar els seus fruits en la nostra societat.

2. OBJECTIUS DEL TREBALL DE FI DE GRAU

El present treball de fi de grau planteja un objectiu general, que ha estat punt de partida del que es volia obtenir, però el qual no s'hauria assolit sense els específics que es desprent d'aquest.

- Dissenyar una proposta d'intervenció que transformi qualsevol escola de primària en un espai segur i còmode per a les persones trans i amb diversitat de gènere.
  - Explorar els conceptes, debats i respostes que existeixen respecte a la transició de gènere.
  - Identificar les necessitats compreses a l'escola primària per educar una perspectiva de diversitat de gènere mitjançant entrevistes al professorat, a associacions que es dediquin a l'acompanyament de persones trans i a una persona trans.
  - Elaborar una proposta d'intervenció que doni resposta a les necessitats identificades.
  - Crear un pla d'avaluació que avaluï l'assoliment de les necessitats i la transformació de l'escola.

3. MARC TEÒRIC

En aquest apartat es tractarà el debat sobre les identitats, incloent-hi conceptes com l'articulació de l'ésser humà, el termino trans, la diferenciació entre persones homosexuals i transsexuals i les diferències existents entre la terminologia de l'idioma castellà i anglès; es continuarà amb l'abordatge de la patologització de la transició de gènere, endinsant-se en l'activisme per despatologitzar la transsexualitat i tractant la transfòbia actual, en especial a les xarxes socials; després es farà un recorregut per la nova llei trans; finalment, es farà plantejament de què fa l'educació davant del tractament de les persones trans.

3.1. El debat sobre les identitats.

3.1.1. L'articulació de l'ésser humà.

Per entendre tots els conceptes que entren en joc dins del debat sobre les identitats, primer hem de partir de què és allò humà i com s'entén. Allò humà és un element que es compon de

fronteres que durant tot el llarg de la història han estat lligades a una perpètua rearticulació. Però, això és una idea general, ja que cadascun dels autors i les autores, que han profunditzat en l'articulació de l'ésser humà, han establert algunes diferències conceptuals.

Començarem descobrint què és el que cal perquè es produeixi articulació, que segons Laclau i Moufle (1987, p. 157) cal la presència de forces antagòniques i inestabilitat de les fronteres que les separen. Això es podria relacionar amb la idea de Butler (2006, p.14 i 53), que per entendre allò humà, fa distinció entre “ser menys que humà” i “no humà”. Podríem considerar que tots dos conceptes són forces antagòniques i que formar part d'un concepte o un altre depèn de la inestabilitat de les fronteres que les separen. Les fronteres queden delimitades per; considerar “ser menys que humà” englobant el fet de reconèixer algun tipus d'existència, encara que es tracti d'una existència considerada inferior, però és intel·ligible. En canvi, quan es considera “no humà” engloba ser intel·ligible, inconcebible a partir de les lleis de la cultura i del llenguatge. Per tant, des del punt de vista de Butler podrien entendre allò humà com a l'oposició d'allò no humà. Aplicat a les idees de les identitats, aquelles persones que no s'identifiquen amb les identitats de gènere que culturalment s'han estipulat com a cànons tradicionals de sexe i gènere binari serien considerades part d'allò “no humà” perquè són l'antagònic al concebut per la cultura.

Si Butler, articula allò humà mitjançant la distinció de “ser menys que humà” i “no humà”, Coll ho articula per “la conceptualització de allò humà com el procés de construcció d'un ideal respecte al qual són les mesures de les persones i que produeix jerarquies i exclusions” (Coll, 2009, p. 25). Aquest punt de vista, agafa una idea d'allò que és considerat humà, com podria ser el binarisme sexual i per la qual mesurarà a les persones, establint per sobre a aquelles que s'apropin més a aquesta idea construïda i per sota a les que queden més allunyades, com serien les persones intersexuals, transsexual o transgènere, entre moltes altres possibilitats.

Malgrat això, cada vegada es van aconseguint canvis en les concepcions culturals del reconeixement de noves identitats, es podria dir que estan sent incloses en allò humà. Aquest fet es pot explicar per la idea que tenen Ernesto Laclau i Chantal Moufle (1987, p. 119), de la paraula “articulació”, que per aquests autors, és “tota pràctica que estableix una relació tal entre elements, que la identificació d'aquests resulta modificada com a resultat d'aquesta pràctica”. Llavors fan referència al fet que les noves identitats engloben nous conceptes (gènere, sexe, identitat sexual, orientació sexual, etc.) que es relacionen entre si i acaben modificant la seva pròpia articulació. Des del psicoanàlisi, aquest fenomen s'entén com a un procés de construcció en oposició a un exterior, conegut com a “narcisisme de les petites diferències” (Bezerra, 2000, p. 77).

Per a terminar, el narcisisme de Bezerra, és molt semblant a allò que Eribon, (2004, p. 201) creu de l'exterior, que per ell té un caràcter paradoxal, es a dir, diu “és una il·lusió creure que la bogeria- o la delinqüència, o el crim- ens parlen des d'una exterioritat absoluta. Res es més interior a la nostra societat, res es més interior als efectes del seu poder, que la desgràcia d'un boig o la violència d'un animal. Dit d'un altre mode, estem sempre en l'interior. El fet marginal és un mite”.

3.1.2. El terme trans.

Hem determinat que allò que es considera humà s'ha conformat per la lluita amb la natura, aconseguint una capacitat de control més gran, fent realitat l'exterior que hi ha més enllà de les fronteres establertes, però que això ha causat grans tensions en el nivell psíquic, produint incapacitat en el reconeixement de la vulnerabilitat de la humanitat.

Podem entendre, la lluita anteriorment anomenada com a la inclusió dins de les fronteres de les possibilitats de les identitats de gènere, nous termes que puguin incloure a totes les realitats, fugint de termes biomèdics, com fins ara s'han estat fent servir per adreçar-se al desacord entre gènere i sexe. Alguns aspectes terminològics que (Coll, 2009, p. 16- 17) ha establert per parlar de les persones que el seu gènere no es correspon amb el sexe de naixement són:

- Transsexuals: tant el sexe de la persona com el seu gènere requereixen modificació del cos, mitjançant cirurgia o hormonació. Això no vol dir, que fins que la persona faci alguna de les dues coses no sigui considerada transsexual, ja que depèn de molts factors la possibilitat de poder fer-ho; diners, edat...
- Transgènere: aquest terme s'adreça a persones que es qüestionen la seva necessitat d'escollir entre els rols femenins i masculins, però no considera necessari establir una correspondència entre el sexe i el gènere mitjançant la transformació corporal.
- Travestís: aquest terme s'ha fet servir per insultar a les persones trans. Però en realitat, no es cap insult, és un terme que fa referència a aquelles persones que de manera puntual els hi agrada vestir-se amb roba del sexe oposat.¹

Per incloure tots tres conceptes, que fan referència al desacord que tenen algunes persones entre el seu gènere i el sexe de naixement, així i tot, que tenen matisos que els fan molt diferents, es fa servir la paraula trans, sobretot en l'activisme més acadèmic. A més, aquest terme va ser una proposta creada pel mateix moviment trans, per fugir del camp mèdic i fer el canvi de paradigma des del qual es comprèn la "transsexualitat". (Yaco, 2010, p. 44-45). El terme "transsexualitat" va ser produït per la medicina nord-americana als anys cinquanta i produeix una categorització i etiquetatge de les trajectòries vitals de les persones que hagin nascut amb el sexe contrari al desitjat. I així poder sortir de l'àmbit mèdic com de paradigma amb el qual tractar la transició de gènere. (Yaco, 2010, p. 46)

3.1.3. Distinció entre idiomes.

En aquest subapartat, es determinaren algunes diferències conceptuals existents entre la llengua anglesa i la llengua castellana. Aquestes diferències conceptuals fan referència dos fenòmens independents, que segons Coll-Planas (2009) es poden diferenciar en angles, ja que

---

¹ En Amèrica Llatina, sobretot a Argentina i Brasil, fan ús d'aquest terme per a referir-se al que aquí en Europa coneixem com a persones transsexuals.

per fer referència al gènere, es diu “male” al masculí i “female” al femení. En canvi, per a referir-se al sexe es diu “man” a l'home i “woman” a la dona. Com es tracta de dos fenòmens diferents, Coll-Planas posa prou intencions per a distingir-los també en castellà, per això, al gènere s'adreça com a “hombre” i “mujer”, en canvi, per a referir-se al sexe ho fa com a “machil” i “hembril”. Aquestes noves paraules introduïdes per a fer referència al sexe, són dos neologismes de María Jesús Izquierdo (2000). Segons Izquierdo (2000), els dos neologismes ens recorden que encara que els éssers humans tinguin adherida la cultura, no deixen de ser animals mamífers, és a dir, es deuen a la natura. Com a diuen Philippe Ariès (1987) i Zygmunt Bauman (1992) l'ésser humà lluita contra la natura, la gestió de la vulnerabilitat i els canvis a la concepció de la vida.

3.1.4. Diferències entre l'homosexualitat i la transició de gènere.

Dins de les identitats sexuals s'acostuma a relacionar l'orientació sexual cap al mateix sexe i la transició de gènere, tractant-se de conceptes que s'adrecen a coses diferents. L'autor Coll-Planas (2009) al seu llibre *Transitant per les fronteres del gènere* es qüestiona la distinció analítica taxativa entre les categories homosexualitat i transsexualitat. En els quals identitat de gènere, gènere i tendència sexual, jugant un paper molt important, però que tant la identitat de gènere com a la tendència sexual són dos fenòmens independents. Tanmateix, a la vegada trobant punts coincidents, com podria ser la reflexió de Bersani (1998) en *Homos* sobre la (homo)sexualitat. Per Bersani la (homo)sexualitat és una cosa que havia adquirit, en canvi, tenia el sentiment de “deber ser” (hetero)sexual. Aquest sentiment li venia donat del fet de tenir la sensació d'haver-se comptat moltes mentides ell mateix sobre la (homo)sexualitat, per agafar la perspectiva acadèmica, a més de l'activisme que convertia la (homo)sexualitat en una imatge positiva, això li impossibilitava connectar amb el sofriment que li causava viure en una societat on la diferenciació s'adquireix mitjans de l'insult. Coincideix amb la idea de Douglas (1973) que lesbianes, trans i gais, són elements de la societat que subverteixen l'ordre, per això, són considerades com alguna cosa bruta. En el cas de les persones trans, també han sigut considerades brutes, malaltes, fins al punt de patir violència simbòlica, com a la patologització del seu trànsit de gènere. Butler (2006, p.118), estableix una connexió en la patologització de la transsexualitat i l'homosexualitat, ja que, creu que en la pràctica del diagnòstic del trastorn d'identitat de gènere és un diagnòstic encobert de l'homosexualitat. Però ser homosexual és una categoria que pot dificultar l'obtenció del certificat de diagnòstic de l'anomenat “trastorn d'identitat de gènere” que més tard parlaré i explicaré la importància d'obtenir-ho.

3.2. Patologització de la transsexualitat.

En aquest apartat es tractarà la patologització de la transsexualitat, fent un recorregut històric i conceptual de tots els temes i fets que han estat participatius en aquest procés de patologització.

Per començar hem de situar l'origen dels primers criteris pel diagnòstic del transsexualisme, que es va donar l'any 1954, per part de l'endocrí Harry Benjamin (Benjamin, 1966). Aquest mateix endocrí l'any 1979, exactament la *Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association*², estableix un protocol ³per realitzar la reassignació de gènere. Aquest protocol es el que ha sigut

---

² Actualment coneguda com a *World Professional Association of Transgender Health*

³ Aquest protocol rep el nom de *Standards of care for Gender Identity Disorders* (SOC).

implantat per molt països europeus als anys 70 i 80, amb la seva aplicació progressiva, alguns departaments de psiquiatria d'hospitals públics especialitzats en el diagnòstic i seguiment de les persones trans, ho han anant millorant i perfeccionant.

Actualment, les grans institucions, com l'*Organització Mundial de la Salut (OMS)* i la *American Psychiatric Association (APA)*, acollen la transsexualitat com a "el trastorn de la identitat de gènere" i "desordres de la identitat de gènere", a més estableixen els protocols i conceptes que fan servir els estats per regular la transsexualitat, mitjançant el *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM)* i la *Classificació Internacional de Malalties (CIE)*, on van afegint modificacions. Per exemple, a la versió DSM-III (1980) es va determinar que les persones que 'patien' incompatibilitat entre el gènere determinat pel seu sexe de naixement i el gènere desitjat, estaven patint la "transsexualitat" i serien "individus amb disfòria de gèneres que tenien un interès continu en la transformació del sexe del seu cos, així com, l'estatus social de gènere". Aquesta determinació era incorrecta, ja que no totes les persones trans volen transformar els seus cossos en fer la transició de gènere. Per això, l'any 1984 decideixen substituir la categoria "transsexualitat" per "trastorn de la identitat de gènere" amb el símptoma de "disfòria de gènere". Més tard, a l'última versió del DSM-IV estableix per obtenir el diagnòstic del "trastorn d'identitat de gènere" la persona diagnosticada ha de complir quatre criteris:

- Una forta i persistent identificació de canvi de gènere (...)
- Persistent disconformitat amb el seu sexe o amb el sentit de no pertànyer als rols de gènere d'aquell sexe (...)
- La pertorbació no es concurrent amb una condició física intersexual.
- La pertorbació causa una angoixa clínica significant o un deteriorament en àrees socials ocupacionals o altres àrees de funcionament (APA, 1994).

Aquest diagnòstic és un pas molt determinatiu en la transició de gènere, ja que segons la legislació vigent ⁴amb aquest diagnòstic i haver rebut tractament (hormonal i psicològic), perquè les característiques físiques siguin modificades al sexe desitjat, en el transcurs de dos anys, es pot efectuar el canvi de menció de sexe dins del Registre Civil. Abans de realitzar la modificació de llei i convertint aquest procés en un tràmit administratiu, la reassignació de sexe en el registre civil es feia mitjançant un tràmit judicial i calia que la persona se sotmetés a l'operació quirúrgica per modificar el seu sexe.

Per tant, el diagnòstic per les persones trans, és un fet molt determinatiu per la seva transició. Però el diagnòstic anirà acompanyat d'un seguiment, el qual tindrà una duració determinada pel criteri del personal de psicologia i psiquiatria. I algunes característiques com no ser jove, haver estat casat o casada, no presentar un comportament estereotipat al gènere al qual desitgen tenir o ser homosexuals, poden dificultar l'obtenció del certificat. Aquestes característiques coincideixen amb les categories que King (1998, p.144) li atribueix a "transsexual vertader". Aquestes característiques com, allò de "transsexual vertader"

---

⁴ Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones.

(HBIGDA, 2001, p.5) ja no són vigents, però en el cas de les característiques en la pràctica segueixen marcant en el procediment del diagnòstic.

Finalment, poden concloure la idea de patologització remarcant la influència que tenen les categories mèdiques en l'imaginari social sobre la transsexualitat i per això, ha sorgit un activisme que lluita contra aquesta patologització.

3.2.1. L'activisme per la despatologització.

D'acord amb la patologització de la transsexualitat, que merament és la metodologia que han aollit els estats per tractar la reassignació de sexe, existeix un moviment social i polític que lluita per treure-li la categoria de patologia i, a més, promoure una anàlisi cultural per trobar el motiu pel qual els tractaments s'enfoquen a fer modificacions en els cossos de les persones trans. Aquest últim fet s'aconseguiria si les persones trans fossin reconegudes com a "subjectes actius" dins del seu tractament mèdic.

Aquest moviment va començar el 7 d'octubre de 2007 en Europa, concretament en les ciutats de Barcelona, Madrid i París, construint el discurs contra la patologització en manifestacions. Arrel d'aquestes concentracions, es construeix la "Red de la Despatologización de las Identidades Trans del Estado español" creat per grups i activistes. Aquesta xarxa dona l'impuls per fer accions de forma internacional, com la que la campanya de Stop Trans Pathologization-2012 (STP-2012).

A més del moviment creat per l'activisme, existeixen autors que donen la seva opinió en vers a la patologització. Un d'ells és Carsten Balzer (2010), el qual veu la patologització com a un mecanisme de colonització imperialista que transmet el missatge que a Occident es tracta amb respecte a les persones trans i inclús alguns estats es fan càrrec del seu tractament mèdic hormonal i quirúrgic. Aquesta idea que mostra Balzer, reivindica la idea que els estats occidentals hi ha progrés, però en realitat monstre el poc coneixement que es té d'altres cultures i d'altres formes d'entendre la qüestió trans. Ja que el seu model científic d'acord amb la sexualitat, cos i gènere produeix un impacte negatiu cap a la diversitat sexual i gènere d'altres persones. Pel fet que abans que a Occident existissin les categories mèdiques, en altres cultures ja existien identitats semblants a les que en Europa i als Estats Units coneixem com a "transsexuals". Alguns exemples són:

- *Els Hijra de l'Índia*: és una comunitat desconeguda per la resta de cultures, però que dins de la cultura índia han tingut reconeixement social des de l'antiguitat. Està formada aproximadament entre dos i quatre milions de persones que van néixer homes, tanmateix, que es refereixen a si mateixes en femení i porten roba de dones, sense per això, tenir atorgat la identitat femenina, són considerades persones eunuch⁵. Durant l'imperi mongol van les cuidadores dels fills de l'emperador i conselleres de l'Estat, tenint àmplies propietats i serfs durant l'imperi mongol. (Martín, 2010)

---

⁵ L'Índia reconeix el sexe masculí, femení i eunuco.

- *Els Muxes Zapotecas*: a la ciutat indígena del Zapotecas del Istme de Tehuantepec, Juchitán de Zaragoza (Estat d'Oaxaca, Mèxic), existeix un terme natiu emprat per aquells homes que adopten una identitat diferent de la d'home i dona. Collins (1986) ho explica com "en el cas de l'Istme es tracta d'una homosexualitat masculina institucionalitzada que apareix com un tercer sexe socialment concebut i acceptat".
- *Two-spirits nadius americans*: es fa servir per anomenar a aquells indígenes que queden fora dels rols de gènere tradicionals, considerant-se ells mateixos d'un tercer gènere i a les que normalment se li dona un paper cerimonial sagrat dins de la seva cultura. Pertanyen als pobles amerindis d'Amèrica del Nord, i dins de les seves tribus són considerats éssers sagrats, que desenvolupen papers com a (cuidador de persones vulnerables, mediador en temps de disputa, visionari, xaman, guardià de tradicions orals, parella o conseller matrimonial...). (Leland, 2006).

Aquests són alguns exemples, dels molts que es poden trobar, altres series els Kathoeyes tailandeses, les fa" afafines de Polinesi, els takatapuis maories...

Finalment, aquest activisme es pot ubicar cap a l'aposta d'un projecte polític enfocat a la reducció de les pressions del gènere en la construcció del mateix cos i de la mateixa identitat, així com l'impacta que tot això té a la cultura.

3.2.2. La transfòbia avui. La transfòbia a les xarxes.

El col·lectiu trans és el segon més discriminat a Espanya, segons l'entrevista realitzada pel Eurobaròmetre. De les persones entrevistades, el 58% creuen que les persones transgènere són discriminades de maneres estesa, per sota de les persones gitanes. (Comisión Europea, 2019). Aquesta dada demostra que dins del col·lectiu trans existeixen distincions en la discriminació.

Per un dels sectors del feminisme transexcloents les persones trans no són reconegudes, només es reconeix les persones transsexuals. Al debat de Playz Núria González explica que entén aquest moviment per transsexualitat "La transsexualitat és un procés que té un inici, que té un fi i que té un objectiu, que es transformar el teu cos a què s'adeqüi el més possible al que tu sents que ets" (Playz, 2021, 21m58s). Aquesta idea recull una creença de què s'ha d'adequar el cos biològicament a la seva pertinença i si això no es fa es merament un sentiment d'un dia que et permet canviar al següent. Per tant, a les persones transgènere, travestis i altres maneres d'expressar i sentir el gènere no són reconegudes per aquest sector, perquè no es transformen.

Malgrat això, existeix un sector encara més radical, que directament no reconeix la disconformitat amb el gènere biològic. Un clar exemple és la Lidia Falcón, fundadora del Partido Feminista, qui creu que tot el moviment trans:

"és una filosofia en la qual els éssers humans no existeixen, en la que existeixen ànimes migrants que corren per l'espai cercant un cos i que precipitadament es fiquen dins d'un. Però quan s'adonen que s'han equivocat no es van a buscar un altre, sinó que cal mutilar, canviar i transformar aquest cos" (HazteOir.org, 2021, 3m02s).

La Lidia Falcón es defineix com una persona que defensa els drets de les dones, que representa al col·lectiu feminista, però dins del feminisme hi ha diferents ideologies, aquesta clarament l'haurien d'ubicar en el feminisme radical transexcloents, conegut en les xarxes com a "TERF".

La perspectiva TERF s'acull a la idea que el gènere no existeix, ja que és un constructe lingüístic creat a les universitats nord-americanes i que a poc a poc la resta de països s'han anat acollint. Per tant, tampoc entenen per què la Llei de Violència de Gènere del 2004, es diu així i no "violència cap a les dones" (HazteOir.org, 2021, 5m49s).

Un altre de les idees que defensen es que aquesta suposada "filosofia" respecte al gènere i no estar d'acord amb ell es defensada per un sector insignificant de la població, que ha treballat de manera prudent per crear la nova llei trans, de la que es parlarà més endavant, a més de fer còmplices a tots els partits polítics per aprovar onze lleis autonòmiques que donen suport a aquesta filosofia.

Des del col·lectiu trans acusen que les persones TERF fan servir els mateixos arguments que han fet ser històricament qui han pretès negar els drets a altres persones o altres col·lectius amb arguments biològics (Eitb, 2021, 3m26s), així ho explica Irantzu Varela.

Totes aquestes idees de fòbia i discriminació cap al col·lectiu trans es reproduït a les xarxes socials, ja que en aquests últims anys ha crescut la seva utilització. Segons la *Organización para la Seguridad y la Cooperación en Europa* (OSCE) és un delictes d'odi:

"tota infracció penal, incloses les comeses contra les persones o la propietat, on el bé jurídic protegit, es tria pel seu, real o percebuda, connexió, simpatia, filiació, suport o pertinença a un grup. Un 'grup' es basa en una característica comuna d'entre els seus membres, real o percebuda, com la seva raça, origen nacional o ètnic, llengua, color de la pell, religió, edat, discapacitat, orientació sexual o un altre factor similar".

Per tant, totes les al·lusions directes i indirectes sobre el col·lectiu trans a les xarxes es poden considerar delictes d'odi, els quals vulneren els drets i llibertats de les persones. Si a l'enquesta sobre delictes d'odi cerquem el motiu d'aquest, trobem que de totes les més acudides va estar l'orientació sexual i identitat de gènere amb un 35,4%. Per tant, podem dir, que es vulneren els drets i llibertats de les persones trans a les xarxes socials.

Alguns exemples d'això podrien ser els tweets de la Lidia Falcón promulgant idees ofensives cap al col·lectiu trans, els quals passaran a ser investigats per la Fiscalia de Barcelona. O la campanya que va fer Hazte Oir l'any 2017 en contra de la Llei trans, on es passejava per Madrid amb un autobús amb un eslògan de "Los niños tienen pene y las niñas vagina".

3.3. La nova llei que diu.

El passat 29 de juny de 2021 es va publicar el *Anteproyecto de la Ley para la igualdad real y efectiva de las personas trans y para la garantía de los derechos de las personas LGTBI*, així ho va determinar el consell de ministres del govern d'Espanya.

Aquesta llei a grans trets vol incloure diferents drets per poder garantir la cobertura de les necessitats de les persones trans, que a grans trets són:

- Eliminar la patologització en la qual les persones trans han sigut considerades legalment com malaltes, d'acord amb la indicació de l'OMS en l'actualització del CIE-11.⁶
- Reprendre l'accés al dret de tenir accés a tècniques de reproducció humana assistida per dones lesbianes, bisexuals i sense parella. Així com, redactar un Ordre Ministerial en un termini de sis mesos per ampliar aquest dret a persones trans amb possibilitat de gestar.
- Respondre a la filiació dels fills i filles de parelles formades per dues dones, sense la necessitat d'estar casades⁷.
- Prohibir les teràpies de conversió, aversió o contracondicionament destinades a la modificació de l'orientació o/i identitat sexual, així com l'expressió de gènere de les persones.
- Consolidar drets en l'àmbit laboral i educatiu per les persones trans i LGTBI.
- Incorporació de mesures d'acció positiva per afavorir l'accés de les persones LGTBI a l'ocupació, especialment a les dones trans.
- Garantir l'atenció sanitària a les persones trans basada en els principis de no patologització, autonomia, codecisió i consentiment informat.
- Incloure en els currículums educatius el coneixement i respecte a la diversitat sexual, de gènere i familiar, en totes les etapes, així com, la formació del professorat.
- Reconèixer la lliure determinació de la identitat de gènere de les persones trans mitjançant una doble compareixença davant la persona encarregada del Registre Civil, sense medis de prova ni testimonis⁸. A més, pel cas de les persones majors de catorze anys i menors de setze anys, acompanyades dels seus representats legals també poden accedir al procediment. En el cas de les persones majors de dotze anys i menors de catorze anys, el procediment per canviar el sexe registral serà mitjançant la Jurisdicció Voluntària.
- Incloure la possibilitat que els menors de dotze anys puguin accedir al procediment de canvi de nom en el Registre Civil. I a més, li dona la possibilitat d'accés a aquests procediments a estrangers.

Aquesta llei segons Irene Montero a l'entrevista de l'Eitb:

“té l'objectiu d'adaptar-se a una realitat que ja és internacionalment reconeguda, i es que les persones trans no són persones malaltes. Per tant, tot el procediment de reconeixement legal d'aquestes persones no pot ser patologitzant...”(Eitb, 2021, 0m43s).

Però, l'avantprojecte no ha creat només postures a favor, sinó que també n'hi ha en contra. Ara entraré a posar en contraposició els diferents arguments a favor o en contra d'aquesta proposta de llei.

---

⁶ L'actualització del CIE-11, elimina el terme “disfòria de gènere”, per començar a tractar-ho com a “incongruència de gènere”. Ara se situa al capítol relacionat amb la salut sexual i no al capítol de malalties mentals com es trobava abans.

⁷ Modificació de l'article 129 del Codi Civil.

⁸ L'avantprojecte recull el procediment de canvi de sexe, com un tràmit on la persona (major de setze anys) que vol canviar el seu sexe al registre civil, haurà de presentar un formulari amb la disconformitat del sexe mencionat i la petició de canvi. Llavors la persona encarregada del registre civil serà l'encarregada d'informar de les conseqüències legals d'aquest canvi, sol·licitant la rectificació. En un termini màxim de tres mesos, la persona farà una nova compareixença per ratificar la seva sol·licitud i la persistència de la seva decisió de canvi de sexe. Després d'això, la persona encarregada del registre en un termini d'un mes dictarà una resolució.

Els punts més polèmics són: el dret a l'autodeterminació de gènere sense necessitat de proves psicològiques o mèdiques, l'accés al tractament hormonal a partir dels setze anys, sense el consentiment dels pares/mares/tutors legals i la participació en competicions esportives en funció del sexe registral i no biològic.

3.3.1. El dret a l'autodeterminació de gènere sense necessitat de proves psicològiques o mèdiques.

Eugenia Rodríguez, eurodiputada d'Unidas Podemos en el debat de la SER entén la lliure autodeterminació de gènere com "un dret reconegut en altres països i en algunes comunitats autonòmiques, que consisteix en el fet que una persona pugui definir lliurement la seva identitat de gènere, quan aquesta identitat no coincideix en la seva identificació"(Cadena SER, 2020, 5m40s). En canvi, una de les postures reticents a aquesta proposta de llei, que en aquest cas serà representada per Ángeles Álvarez, exdiputada del PSOE al debat de la SER expressa que "no s'està parlant de la lliure disposició d'autodeterminació de gènere, ja que el feminisme ha lluitat contra la imposició de gènere des de sempre.(...) Del que realment s'està parlant es de la lliure autodeterminació del sexe registral de les persones" (Cadena SER, 2020, 8m10s).

Ángeles distingeix entre lliure determinació de gènere i lliure determinació de sexe, per ella només poden accedir a aquest procediment del registre civil les persones transsexuals, és a dir, les persones que hagin transformat el seu cos, ja que segons ella, una persona no pot fer el transit sense transformar el seu cos, i ho dictamina amb les següents paraules: "una persona que no precisament , una persona transsexual, pot accedir al registre civil per dir que pertany a un sexe contrari al sexe natiu i que no se li va demanar cap mena de certificació que digui que pateix disfòria" (Cadena SER, 2020, 8m46s). Per Asteria Lizarazu veu el problema d'aquesta postura en l'enteniment de què és una persona trans, ella defineix persona trans com "una persona que de petita li van dir, eres això i tu no eres això, eres altra cosa. Sense voler-te hormonal, ni operar, ni res, i això no és transgenerisme ni un disfressa, es diu trangeneritat, ser transgènere" (Playz, 2021, 58m23s).

L'argument de voler demanar un diagnòstic mèdic o psicològic pel procediment del registre civil, és per por als fraus, ja que la nova llei trans, dona la possibilitat d'accedir a aquest procediment sense acreditació d'un diagnòstic de "disfòria de gènere" i sense la necessitat d'haver estat en tractament hormonal els dos anys anteriors, aquesta és una de les modificacions d'aquesta nova llei respecte a la llei 3/2007. La ministra Montero, en l'entrevista d'Eitb, acusa aquestes dues condicions com "A més de patologitzat, pot tenir conseqüències en la salut que no totes les persones trans poden voler assumir..."(Eitb, 2021, 1m19s). Però per les postures de Ángeles Álvarez, Laura de la Fuente i Nuria Gonzalez, entre moltes altres, la no acreditació de la transsexualitat davant del registre civil poden presentar molts fraus i sobretot vulneracions a drets de les dones que durant tants anys s'han lluitat i defensat, com és la vulneració de la *LO 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral Contra la Violència de Gènere*. Davant d'aquesta creença, Eugenia a l'entrevista de la SER respon respecte al fet que els homes que volen fer ús d'aquesta proposta de llei per aprofitar-se de drets aconseguits i lluitat per les dones, "el que es planteja no es que hi hagi persones que vulguin fer servir això per fer fraus(...) Aquests casos seran en tot cas marginals(...) Això es entendre que el col·lectiu de dones, en lloc de ser un

col·lectiu sotmès a la discriminació i opressió, és un club de privilegiades en el que vulguis entrar un món de gent. Quan precisament en el que nosaltres estem és una situació, més bé, és una situació d'inferiorització respecte dels barons. No sé quants barons lliurement volen fer-se passar per dones per formar part del nostre club. Jo la veritat en què no els arrendo els guanys” (Cadena SER, 2020, 9m30s).

En conclusió, l'autodeterminació de gènere dona la possibilitat de despatologitzar a les persones trans, en concordança a la consideració de l'OMS de deixar de considerar una malaltia la incongruència entre el gènere amb el qual s'ha nascut i el gènere desitjat. A més, de dictaminar mèdicament com ha de ser aquest procés. Però això ha provocat postures defensives per la creença de possibles frauds que vulnerin drets del col·lectiu de dones. Aquestes postures posen el punt conflictiu en la falta de regulació d'aquest procés, al que la llei respon mitjançant la regulació d'aquest tràmit per la voluntat legítima, que és la que es fa servir en molts altres tràmits administratius.

3.3.2 .L'accés al tractament hormonal a partir dels setze anys sense cap diagnòstic de 'disfòria de gènere'.

L'avantprojecte de llei trans, també ha donat peu a crear debat davant la possibilitat d'hormonació de les persones de setze anys i a les persones majors de catorze sempre que els tutors legals/família aprovin aquest fet.

Per un costat tenim la postura que defensa aquesta possibilitat, que fins ara ho podien aquelles persones que tenien setze anys i que se'ls acreditava un alt grau de maduració. La defensa d'aquesta possibilitat s'acull a l'article 9 del capítol IV de la Llei 4/2002, on es dicta que “ quan es tracti de menors emancipats o majors de setze anys que no es trobin en els supòsits b) i c) del apartat anterior, no es pot prestar consentiment per representació”. A més, que l'hormonació a la pubertat no és una idea fora de lloc, ja que si tenim en compte que les dones cisgènere comencem a menstruar cap als onze anys i algunes inclús abans.

Però les persones amb ideologia TERF , veuen aquesta possibilitat com “una possibilitat que els professionals hagin de sotmetre a un menor a un tractament mèdic simplement perquè aquest menor digui que no està d'acord amb el seu sexe, sense cap mena de diagnòstic” així ho diu Ángeles Álvarez al debat d'El país (El país, 2021 ,7m53s). El que aquest argument planteja es que els menors seran hormonades sense cap mena de control i no és exactament el que volen les persones trans, Asteria Lizarazu ho expressa de la següent manera: “No em crec que es vagin a hormonar a menors sense cap control. (...) Perquè el que precisament defensen les persones trans, es que si volem hormonar-nos que tinguem una hormonació de qualitat i un seguiment mèdic de qualitat” (Playz, 2021, 57m25s).

3.3.3. La participació en competicions esportives en funció del sexe registral i no biològic.

La participació en competicions esportives en funció del sexe registral i no biològic, ha generat la idea d'odi per aquelles dones trans, que en fer la transició de gènere li determinen amb unes condicions físiques i biològiques més “aptes” per guanyar les competicions femenines. Algunes

opinions com la de Lidia Falcón, que expressa aquesta idea en Hazte Oír, veuen aquest fet com "la heterofilia aixecant una sèrie de pesos enormes i dient soc la primera de la llista femenina".

Aquest debat ja existeix des de fa molt de temps dins del món olímpic, ja que han existit diferents persones amb uns nivells hormonals no acords amb la categoria en la qual participaven. Però els casos que més polèmica han causat són aquells on hi havia dones que destacaven dins de la seva categoria i que els seus nivells hormonals estaven per sobre de l'establert per l'Associació Internacional de Federacions d'Atletisme (IAAF, segles en anglès). Un clar exemple es l'atleta Caster Semenya, atleta dels 400 metres llisos. Va ser discriminada per la seva aparença masculina per l'Associació Internacional de Federacions d'Atletisme (IAAF, segles en anglès), ja que li demana posar-se en tractament hormonal per poder competir. Aquest fet, suposa una vulneració dels drets humans de les persones, pel fet que se li està imposant un tractament mèdic que pot tenir repercussions en la salut física i mental de la persona.

Javier Gil Quintana⁹ ha aportat el seu punt de vista en el debat d'incloure a les persones trans en les competicions i protegir la protecció de l'atleta femenina. Per ell, el problema es que només s'exemplifica el debat en les modalitats com l'halterofília, diu a l'article d'El Confidencial:

"És imprescindible anar més enllà i observar altres aspectes(...) Per exemple, com s'ha format la persona. No és el mateix permetre a un home que ha jugat tota la vida a futbol participar en futbol femení que autoritzar a una dona transsexual que mai ha jugat a futbol. Aquest factor temporal de desenvolupament del cos i de les habilitats al llarg de la vida s'han de tenir en compte per saber a qui se li pot permetre competir. I requereix anar cas a cas, per assegurar la justícia. Mirar més enllà del fet purament biològic. Determinar qui té i qui no avantatge, per assegurar l'equilibri competitiu" (El Confidencial, 2021).

Gil diu això, perquè en realitat no se sap realment quan influeix la testosterona en les capacitats físiques, ja que depenen molts altres aspectes, com a exemple la pràctica d'un esport en edats primerenques, que no es tenen en compte en els estudis.

Un altre punt a destacar, seria el que planteja Francisco Javier López Frías¹⁰:

"aquest és el gran problema actual: persones que naixen amb biologia masculina i decideixen que la seva identitat és un altre (de les moltes que hi ha avui). El cas més greu per l'esport, sense dubte, són els homes que escolten una identitat femenina i després competeixen contra dones" (El Confidencial, 2021).

Però a més, si aquestes dones trans guanyen, agreujar el problema segons Gil. Ja que "hi ha moltes dones trans sense medalles, perquè tindran menys capacitats o rendiment esportiu, però a elles se li deixa en pau. Només se lis assenyala si guanyen" (El Confidencial, 2021).

En conclusió, aquest debat treu dos punts importants de reflexió. El primer és en quin grau influeixen les hormones en la millora de les capacitats esportives de les persones. I l'altre és on se situa el punt de mira en les competicions de dones on participen dones trans. El debat no està tancat perquè claríssimament no s'ha arribat a una solució per deixar de vulnerar els drets de les

---

⁹ Professor associat en la Universitat de València, a més membre d'Activitat Física, Educació i Societat (AFES), és un dels primers grups d'investigació que van tractar la inclusió de les persones trans en l'esport.

¹⁰ Professor associat en la Universitat de Pennsilvània i investigador en el Centre de Rock Ethics.

persones trans, però a la vegada acreditat l'equitat que des del món esportiu es vol. Una de les propostes que fa Javier Gil es "restringir els esports que afavoreixen els trets masculins o generar esports molt altament competitiu amb equips mixts i de diverses identitats, on no es noti tant la influència d'un sol individu que tingui una capacitat molt superior a la mitjana" (El Confidencial, 2021).

3.4. L'educació davant els trànsits i la diversitat de gènere.

Després de tractar diferents aspectes que engloben i afecten a les persones trans, ens queda abordar l'àmbit educatiu que concerneixen concretament als infants trans. Els centres educatius són uns espais de gran influència en la vida dels infants, ja que dins d'ells es dediquen una gran quantitat d'hores i d'anys d'escolarització. De tal forma, l'article 12 de la Llei 11/2014 contra la LGBTI-fòbia defensa dos aspectes bàsics per implementar transversalment en els espais educatius, que serien: la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere.

En primer lloc, s'entén per educació com l'acció educadora que valora indistintament l'experiència, les aptituds, l'orientació sexual, identitat de gènere i l'aportació social i cultural de dones i homes sense estereotips heterosexistes i heterocèntrics, ni actituds discriminatòries LGBT-fòbiques (Otero, 2009). La coeducació obre la possibilitat de crear una nova escola que fomenti un nou paradigma educatiu que no compregui la violència masclista ni LGTBI-fòbica. I per evitar-ho i poder actuar en els primers signes de violència, l'OSIEG ¹¹ha creat un protocol específic per fer front a les situacions d'assetjament escolar. El protocol recull materials i recursos que poden servir als diferents agents educatius tant per identificar l'assetjament i tractar-ho, com per prevenir-ho. També existeixen organitzacions com és la dea Chrysallis formada per famílies on hi ha un infant o jove trans, recopila i crea diferents recursos, ja sigui bibliografia infantil i juvenil on es trenquen amb els models binaris, assessorament legal i jurídic, guies per docents, etc. Especialment, vull fer anomenant a la guia pels docents, ja que plantegen algunes qüestions per introduir a les aules. Una d'elles seria la manera de tractar a les aules les característiques físiques, com serien els aparells reproductors, pel fet que es tracten des de la visió del binarisme, invisibilitzant a les persones trans. Dins de la guia fa propostes de com es podrien tractar.

En segon lloc, s'hauria de plantejar l'educació sexual dins del currículum escolar i el currículum ocult de les aules per garantir els drets dels infants. Ja que, gran part de la societat, incloent-hi el sistema educatiu, determina que la sexualitat, l'orientació, la identitat sexual, etc., són temes tabú a l'edat primerenca, per tant, no s'haurien de tractar a la infància, d'acord amb el mite de la infància i la seva protecció (Gillet-Swan i Van Leent, 2019). Aquesta idea es tradueix que la idea de protegir als infants d'aquests temes per ser temes tabús, produeix una desprotecció de la infància i l'adolescència, ja que no compten amb aquest coneixement i informació per tenir autodeterminació sobre la seva identitat i per poder construir la seva personalitat. Kara i Cabral (2017) consideren que els estats, que a la Convenció sobre els Drets dels Infants (Nacions Unides, 1989), no garanteixen la seguretat de l'autoafirmació de gènere, a causa del fet que no desenvolupen les mesures necessàries. Aquestes autores, afirmen que els infants i adolescents amb diversitat de gènere es troben sotmesos a l'estigmatització per part de tot el món i els estats que no impedeixen la violència que pateixen.

---

¹¹ Aquest protocol es troba dins de la publicació de la Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.

Aquest fet es pot garantir mitjançant l'educació sexual integral, acompanyant als infants i joves en el seu procés de creixement, desenvolupament i aprenentatge. Els quaderns ESI, construeixen un seguit de materials que faciliten la visibilització de continguts sobre l'educació sexual integral adreçats a les diferents institucions educatives.

Altrament, des del departament d'educació es va començar a impulsar un programa de coeducació i perspectiva de gènere, *Coeduca't*, on acrediten que "es donarà impuls al fet que tots els centres tinguin una persona de referència per a això i es treballarà estretament amb ella des dels serveis territorials i el Consorci d'Educació de Barcelona amb la implicació de la Inspecció d'Educació", per tal de preparar als infants en la construcció d'un model integral de persona sense estereotips sexistes. Aquest pla es pretenia dur a terme en el transcurs del curs 2021/2022, però la Federació d'ensenyament de CGT de Catalunya ha trobat les següents mancances en el programa *Coeduca't*:

- Realitzat des de l'administració, sense suport a les persones docents i centres que porten a terme el programa de manera voluntària.
- No s'ha dut a terme revisió ni modificació dels currículums explícits i ocults.
- Inexistència d'una oferta formativa en coeducació on puguin accedir totes aquelles persones que estiguin interessades.
- No s'especifica d'on surten les 10 hores de formació que se li demanen a l'equip impulsor dels centres interessats.
- No implica l'establiment de temps i espais de reflexió als centres on es puguin implementar els canvis que es requereixen.

En conclusió, dins de l'àmbit educatiu, siguin en les aules o en el sistema educatiu s'ha d'integrar els aspectes tractats per garantir una educació sexual integral dels infants, que acrediti l'autodeterminació de gènere, si així ho desitgen i puguin formar la seva personalitat des d'edats primerenques, però aquesta tasca no es només responsabilitat del professorat, sinó del sistema educatiu i, per tant, del departament d'educació. Aquesta responsabilitat suposa una destinació de recursos humans, materials, formatius i econòmics que ha de garantir per atendre les necessitats socials que presenta la nostra societat.

4. ANÀLISI DE NECESSITATS.

L'objecte principal d'anàlisi són les mancances de l'escola primària per dur a terme una educació basada en la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere, per tal d'oferir els entorns educatius com espais segurs on els infants expressin lliurement la seva identitat de gènere i puguin desenvolupar-se amb un ampli ventall de possibilitats basades en el respecte a la diversitat. Així doncs, es durà a terme una investigació qualitativa mitjançant l'instrument de l'entrevista, per tal d'obtenir informació de manera oral i que es pugui adaptar a l'experiència i coneixement de les persones entrevistades. De tal forma, el caràcter de l'entrevista anirà adaptant-se a la perspectiva de les persones entrevistades.

Altrament, s'han seleccionat tres perspectives: la perspectiva d'una persona trans, la perspectiva del professorat de primària i finalment la perspectiva més especialitzada d'associacions.

En primer lloc, s'ha seleccionat a una persona per aconseguir la perspectiva de l'alumnat trans dins de l'obtenció de necessitats. La persona seleccionada pertany al meu cercle d'amistats i en conèixer el seu cas de trànsit de prop vaig creure necessari fer-li una entrevista oberta on es tractessin les dimensions seleccionades com objectes d'anàlisi. L'interès de seleccionar-la ha estat el coneixement del seu cas de trànsit i de les dificultats amb les quals s'ha trobat dins de les institucions educatives per tal d'obtenir un acompanyament en el seu procés per part de la comunitat educativa.

En segon lloc, per poder aconseguir la perspectiva del professorat he seleccionat quatre persones que exerceixin o han exercit com a professorat a l'educació primària per realitzar-les una entrevista semiestructurada on es tractessin diferents dimensions on podrien trobar-se necessitats. Totes les persones seleccionades pertanyen a contextos escolars diferents. En el cas del professorat 1, pertany a una escola de màxima complexitat des de fa vuit anys. Això no obstant, el professorat 2 també fa diversos anys és a la mateixa escola, la qual és tradicional, però es troba molt actualitzada en els temes de gènere. Pel que fa al professorat 3, és una persona que ara mateix no exerceix, ja que ha passat a dedicar-se a la formació de sexualitats, afectivitats i feminismes dins del projecte Les Malgranes, però durant diferents anys ha exercit com a professorat de primària. Finalment, el professorat 4, no té una plaça fixa a una escola i ha estat en diferents escoles.

Per últim, per tal d'extreure una perspectiva més especialitzada sobre les necessitats de l'educació primària per poder impartir una educació basada en la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere, he realitzat una entrevista semiestructurada a tres persones de tres associacions diferents. Les associacions que he escollit han estat Chrysallis, Ca l'Enredus i Colors de Ponent. Pel que fa a Chrysallis ha estat seleccionada per poder oferir una perspectiva basada en les famílies per la seva especialització en acompanyament a les famílies de menors que volen dur a terme el trànsit. En canvi, Ca l'Enredus, ha estat seleccionat per oferir una visió social i global dels aspectes que es mostren com a necessitats per l'acompanyament que ofereix a persones LGTBIQ+, als seus familiars, amistats i entorn. Finalment, Colors de Ponent pot oferir necessitats dels joves de diversitat de gènere perquè dona tallers i formacions de coeducació i diversitat de gènere a alumnat, escoles, professionals educatius i persones de la comunitat educativa.

4.1. Disseny de l'instrument de recollida d'informació.

La recollida d'informació es portarà a terme de manera qualitativa mitjançant dos tipus d'entrevistes.

		Caràcter de l'entrevista
Perspectiva de l'alumnat trans	Noi trans	Oberta
Perspectiva del professorat	Quatre professors/es de primària	Semiestructurada
Perspectiva d'associacions	Chrysallis	Oberta
	Ca l'Enredus	Semiestructurada
	Colors de Ponent	Semiestructurada

Taula 1: Caràcter de l'entrevista de cadascuna de les perspectives. (Elaboració pròpia)

- **Entrevista oberta a una persona del col·lectiu trans i Chrysallis.**

L'instrument dissenyat per dur a terme la recollida d'informació d'una persona que pertany al col·lectiu i que coneixia de molt a prop el seu trànsit va ser una entrevista oberta amb la qual es volia conèixer quines mancances es va trobar dins de les institucions educatives per tal d'expressar de manera còmoda la seva identitat i expressió de gènere. De la mateixa manera, l'entrevista adreçada a una persona de la junta directiva de l'associació de Chrysallis, que dona suport i acompanyament de molts tipus a famílies amb menors que desitgen fer el trànsit. Aquest càrrec directiu es possible per la seva experiència com a mare d'una nena trans i per això la intenció de l'entrevista era adaptar-se a la seva experiència i dels coneixements apresos d'aquesta.

En aquest sentit, l'entrevista partirà de la pregunta de 'quines necessitat creus que té l'escola per ajudar als infants trans i amb diversitat de gènere?'. A partir de la pregunta plantejada es pretén obrir el discurs personal de les persones entrevistades i s'anirà ampliant mitjançant la introducció de les diferents dimensions a tractar de manera adaptada a la seva experiència i coneixement mitjançant preguntes que es basen en la seva experiència personal.

- **Entrevista semiestructurada al professorat de primària, Ca l'Enredus i Colors de Ponent.**

Aquest instrument de recollida d'informació té un caràcter semiestructurat i diagnòstic qualitatiu, amb un objectiu principal que és detectar quines són les mancances amb les quals es troba l'escola a l'educació primària per tal de fer un espai segur on els infants puguin expressar de manera còmoda la seva identitat de gènere. Aquest es el punt de partida i de treball, que serveix per desenvolupar les diferents dimensions a tractar i dins de cadascuna d'elles s'han elaborat diferents preguntes per tractar. El caràcter semiestructurat permès tenir una estructura per garantir el tractament de cadascun dels temes, per alhora la possibilitat d'adaptar-se al moment i plantejar la pregunta adaptada al moment de l'entrevista i a les persones entrevistades.

Objectiu: detectar quines són les mancances amb les quals es troba l'escola a l'educació primària per tal de fer un espai segur on els infants puguin expressar de manera còmoda la seva identitat de gènere
DIMENSIÓ 1: Formació del professorat en coeducació i diversitat afectiva sexual i de gènere.
Quins coneixements disposes per dur a terme una educació que inclogui les diversitats de gènere?
Què necessaries per fer possible una educació basada en la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere?
De quins aspectes et caldria formar-te per garantir una educació basada en la diversitat sexual de gènere?
DIMENSIÓ 2: Recursos per dur a terme una educació basada en la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere.
De quins recursos disposes per dur a terme una educació basada en la diversitat sexual de gènere?
Quins recursos et caldrien per portar a terme una educació basada en la diversitat sexual?
DIMENSIÓ 3: Elements de currículum escolar que enfocats a la coeducació i diversitat afectiva sexual i de gènere.
Quins elements del currículum escolar pots identificar com facilitadors en aquesta educació?
Quins aspectes inclou el currículum per garantir una educació inclusiva per un possible cas de transició de gènere?
DIMENSIÓ 4: Elements del currículum ocult que treballin la coeducació i diversitat afectiva sexual i de gènere.
Dins del currículum ocult, quins aspectes fan possible una coeducació i l'educació de la diversitat afectiva sexual i de gènere?
Quines activitats s'han portat a terme en alguna escola en la qual hagi treballat o que es treballés la diversitat de gènere?
DIMENSIÓ 5: Aspectes dels materials educatius que reflectint la coeducació i diversitat afectiva sexual i de gènere.
Què caldria canviar dels materials educatius per garantir la coeducació i l'educació en diversitats afectives sexuals i de gènere?
Quins llibres has pogut conèixer o treballar a les escoles que treballin la coeducació?
Quins materials educatius dels quals es fan servir a les escoles garanteix la formació de l'alumnat en diversitat sexual?
DIMENSIÓ 6: Característiques del llenguatge utilitzat dins de l'àmbit escolar.
Quins aspectes dins del llenguatge que es fa ús a l'escola es podria millorar per garantir la inclusió de la diversitat de gènere?
Quin llenguatge que es faci servir a l'escola creus que afavoreixi la inclusió de diversitat de gènere?
DIMENSIÓ 7: Adaptació dels centres com espais segurs per la diversitat i transició de gènere.
Quins recursos identifiquis dins de les escoles perquè siguin espais segurs per la realització de transicions de gènere?
Quines transformacions podrien rebre les escoles per poder garantir la seguretat a un infant que vol fer la transició de gènere?
DIMENSIÓ 8: Protocols d'acompanyament en el cas de l'existència d'un cas de transició.
T'has trobat en alguna ocasió amb la situació que algun infant vulgues fer un transició de gènere? Què faries en el cas que el trobés?
Coneixes algun protocol escolar per acompanyar en una transició de gènere?
Dins del centre existeix algun protocol en el cas d'algun de trànsit?

Taula 2: Dimensions amb possibles preguntes per l'entrevista semiestructurada. (Elaboració pròpia)

4.2. Resultats de la recollida d'informació.

A continuació presentaré els resultats obtinguts dels instruments de recollida d'informació anomenats i explicats en l'apartat anterior. Tot i haver utilitzat dues entrevistes amb diferent grau d'estructuració, totes dues pretenien tractar les 8 dimensions per tal de reconèixer les necessitats que existeixen als centres escolars de primària. A continuació es tractaren cadascuna de les necessitats trobades de les dimensions, algunes han estat coincidents i altres són característiques de cadascuna de les persones entrevistades, en aquest apartat es poden trobar de manera desenvolupada i a l'**annex 1** es troba de manera esquematitzada.

En primer lloc, en totes les entrevistes ha sortit com a primera necessitat a resoldre la falta de **formació del professorat** en temes de coeducació i diversitat afectiva sexual i de gènere. Es contempla com a necessitat majoritària, ja que s'identifica un percentatge minoritari del professorat format i interessat en aquests temes tot i existir un gran ventall de cursos del departament i que s'ofereix a tot el professorat d'escoles, així ho han detallat totes les persones exposades del professorat. Per altra banda, tant el professorat 1 com el professorat 3, remarquen la dificultat de transferència dels continguts apresos en aquestes formacions a dins de les aules. Algunes de les causes que han sortit a les entrevistes poden ser els sovint desplaçaments del professorat d'un centre a un altre., segons el professorat 4; el rol que desenvolupi una persona del professorat (que s'interessa per tractar aquests temes) dins del claustre o la disposició d'una xarxa de suport dins del claustre per dur a terme el treball d'aquestes perspectives., segons la persona entrevistada de Colors de Ponent; etc. i aquest fet causa molta diferenciació en la manera de tractar la diversitat de gènere per part del professorat que ho arriba a tractar a les aules, segons Colors de Ponent.

Pel que fa a de quines temàtiques necessiten formar-se el professorat, hi ha hagut diferents opinions. El professorat 1 i 4 parlaven d'una formació de conceptes bàsics en referència al gènere, sexe, identitat de gènere, expressió de gènere, orientació sexual, etc., el professorat 2 d'una formació que faci reflexionar sobre els rols de gènere i el trencament d'aquests en les pràctiques educatives, a més del tractament del dol per tal de no recórrer a la transició de gènere com a resposta de molts malestars sense aprofundir de quina és la causa, el professorat 3 creu que la formació basada en la perspectiva feminista interseccional, ja que per aquesta persona la coeducació ja es queda molt endarrerida en la societat actual, Ca l'Enredus creia que calia una formació que li fes replantejar-se al mateix professorat les seves creences i rols que reproduïen, així com la reflexió de si la intenció de trencar amb els rols dins de l'escola és una intenció de veritat o es vol seguir reproduint el sistema dins de l'escola.

En segon lloc, existeix la creença que els **recursos educatius**, que es fan servir a les escoles estan pocs actualitzats en diversitat de gènere i coeducació i que caldria crear i introduir més. D'altra banda, tant el professorat 3 com la persona de Colors de Ponent, insisteixen en el fet que no calen recursos especialitzats en la diversitat de gènere, si no cal que el professorat tingui una actitud oberta a tractar aquests temes quan s'obri una possibilitat de tractar-se a classe, sigui per un comentari, pregunta o inquietud que surti a l'aula, donant-li a l'alumnat la possibilitat de reflexionar en altres possibilitats de les quals es coneixen normalment.

En tercer lloc, totes les persones entrevistades insistien que no existeix cap element de diversitat de gènere dins del **currículum escolar**, a diferència del professorat 4 que anomena

alguna referència dins d'alguns dels blocs a tractar, però que resulta insignificant i el professorat 1 que creia recordar que a la dimensió d'aprendre a ser i estar es parlava d'introduir el respecte a la diversitat, però que el tractament d'aquests temes dins del currículum escolar depenia molt del claustre de professorat que s'havia format aquell any. Tanmateix, tant el professorat 3 com el professorat 4, m'han parlat de l'establiment d'una persona referent en coeducació en els centres escolars, tanmateix, totes dues exposaven la falta de coneixement de molts centres d'aquest fet, ja que existeix una gran carència d'aquesta figura a nivell generalitzat en els centres de Catalunya, ja sigui per falta de coneixement d'aquest càrrec o per falta de recursos per donar-lo a terme.

En quart lloc, existeix una creença generalitzada en què el tractament de la diversitat de gènere i diversitat sexo afectiva, quan es tracten en les escoles, es dona des del **currículum ocult** i de manera insignificant, ja que són molt poques persones del professorat qui posen els seus esforços en tractar-les. En relació amb això, el professorat 1 li posa molta importància a la creació d'ambients on sorgeixen la creativitat i l'espontaneïtat donant la possibilitat a què surtin temes com els rols de gènere, diversitats de gènere, diversitats sexo afectives, etc.

En cinquè lloc, a les entrevistes s'inclou una dimensió de **materials educatius**, que es podria incloure dins de recursos educatius, però dins d'aquesta dimensió vull fer especial referència als comptes i llibres de lectura que es tracten a l'aula. Aquest aspecte és el que més coneixement es tenia dins del professorat, ja que tot el professorat exposava que s'havia fet alguna renovació de llibres per altres que trenquessin amb els rols de gènere, des de la mirada coeducativa i clau de gènere. Així mateix, la persona entrevistada del professorat 2, afirmava que en el seu centre escolar existeix una persona referent en coeducació que s'encarrega de demanar la maleta del coeduca't i que fa un triatge del material a treballar en classe, per la qual cosa si disposen de materials amb aquesta perspectiva. I el professorat 4, em va explicar que va cursar una formació a l'escola on va exercir docència l'any passat, que es basava en la renovació de la biblioteca escolar des de la perspectiva de coeducació. Altrament, tant Chrysallis com Colors de Ponent, m'han orientat per tal d'aconseguir materials educatius enfocats en la diversitat de gènere o llocs on trobar-los. Aquests materials en el cas de Chrysallis són propis i en el cas de Colors de Ponent són del departament o creats a partir d'universitats i que des de l'associació es fan servir.

No obstant això, Ca l'Enredus com Colors de ponent fan referència a la importància d'incloure mitjançant els materials educatius referents on l'alumnat pugui sentir-se identificat i per això cal diversitat en les persones referents. Tanmateix, Colors de Ponent i Chrysallis, parlava que inclús en els llibres de text es trenquessin amb la normativitat de referents basats en la normativitat, es comencés a incloure persones amb diferents tipologies de cossos i no només en aquells llibres que tracten aquestes temàtiques, sinó que en tots els llibres pugues existir aquesta diversitat en la representació de persones per tal d'aconseguir viure en diversitat i no amb la diversitat.

En sisè lloc, quan s'ha tractat el **llenguatge** a les entrevistes, totes les persones entrevistades han parlat de manera crítica d'aquest aspecte i creien que calia treballar-ho. Chrysallis parlava d'un llenguatge que no atén a les diversitats, la persona que pertany al col·lectiu trans parlava d'un llenguatge antiquat, la persona entrevistada 1 del professorat feia referència a un llenguatge masclista, en canvi, la 2 parlava d'un llenguatge que s'hauria de replantejar per no atribuir una normativitat excloent a la nostra societat, la 3 parlava d'un llenguatge que no ens representa i que hauria de canviar les seves línies, el professorat 4 feia referència a un llenguatge poc inclusiu, pel

que fa a Chrysallis feia referència a un llenguatge cisgenerista, Ca l'Enredus parlava d'un llenguatge que es basa en el masculí genèric i que calia impulsar-se a voler parlar-ho, perquè fer aquest canvi en el nostre llenguatge és un procés que s'ha de voler començar, Colors de Ponent també parlava d'un llenguatge basat en el masculí genèric i va parlar de l'hora de voler transformar-ho no escollir una única opció com la correcta, es a dir, anar parlant acollint-se a diferents possibilitats (neutre, parlar de persones, parlar en femení, intentar no dir cap gènere, etc.) i reflexionar amb l'alumnat sobre això. Aquesta proposta de Colors de Ponent dona resposta a les possibles resistència als canvis, ja que obre un ampli ventall de possibilitats i cada persona pot acollir-se a la que més còmode se senti. Altres de les coses que va remarcar Colors de Ponent, es començar a parlar amb un llenguatge inclusiu serveix per donar-li confiança a l'alumnat per quan et puguin necessitar, pel fet que es com si estiguéssim dient que entenem i donem suport a qualsevol diversitat.

En setè lloc, cal una **adaptació estructurals** dels centres educatius per a no exercir una violència estructural, com a explicat Pilar de Colors de Ponent. Ella i gairebé totes les persones entrevistades fan referència sobretot als lavabos (on es parlen de lavabos mixts, però Chrysallis introdueix la idea de no atribuir cap lavabo a ningú per no crear malestar en persones que no s'identifiquen amb els gèneres binaris) o a les representacions de persones que existeixen als elements gràfics que decoren l'escola, ja que són elements molt recurrents en el dia a dia de l'escola i remarca la importància que existeixen diferents tipologies de cossos perquè tothom es vegi reflectit dins de l'escola. Ca l'Enredus em parla del pati sobretot, que és on més es poden veure reproduïts els rols de gènere, on la pilota assumeix una gran part espacial del pati i no deixa cabuda a altres tipus d'activitats com serien les més artístiques. El professorat 3 em parla d'introduir en les escoles espais de calma on poder estar amb una mateixa, ja que per algunes persones socialitzant hores com es compon la jornada escolar pot arribar a resultar angoixant i més si es tenen sentiments de malestar i incomprensió cap a una mateixa.

En últim lloc, al parlar de **protocols**, tot el professorat desconeixia de la seva existència al seu centre i quan feia referència a la possibilitat de tenir alguna persona dins de l'alumnat que volgués fer el trànsit, sempre responien que cercarien el suport d'alguna associació. L'opinió de les associacions és; per part de Chrysallis, que calen dins de les escoles, perquè no estem preparades com a societat per fer un acompanyament que contempli totes les necessitats, l'associació disposa d'un a la seva pàgina web i és el que fan servir quan algun centre es posa en contacte amb ells per rebre suport i assessorament d'alguns cas; per part de Ca l'Enredus, posa molta importància en el vincle amb alguna persona adulta per tal que l'infant se senti còmode per verbalitzar que vol fer i així aconseguir un bon acompanyament; per part de Colors de Ponent, el veuen com un codi deontològic, més que un protocol, ja que no són uns passos a seguir, sinó una sèrie d'aspectes que cal garantir. L'opinió de la persona que pertany al col·lectiu, és distant a la paraula protocol, pel fet que veia aquesta paraula com una actuació generalitzada i per aquesta persona cada persona fa un procés de trànsit diferent pel qual segueix uns passos diferents que no es poden protocol·litzar.

5. CONTEXT DE LA PROPOSTA D'INTERVENCIÓ.

El treball se situa dins de l'escola per ser la institució on les persones dediquen més temps de la seva vida, després de casa i de les activitats de lleure. Determinant l'escola com a context de la proposta d'intervenció es pot garantir que el moviment trans, que és el meu objecte d'intervenció, sigui introduït dins de les institucions i sigui el començament del desenvolupament ple de les persones a causa del coneixement de totes les possibilitats d'expressió, identitat i orientació de gènere existents i que puguin existir i sobretot del respecte a la diversitat.

Tal com s'ha dit he escollit l'escola com a institució educativa d'intervenció, en concret he delimitat l'educació primària, per ser l'etapa obligatòria amb més anys d'escolarització, pel que fa a l'estat Espanyol, i, per tant, l'etapa on les persones experimentem més canvis de desenvolupament del seu cos i construcció de la seva identitat, expressió i orientació de gènere.

En aquest sentit, l'educació primària per generalització ha significat el començament de la segregació significativa de gèneres binaris, masculí i femení, per causa dels rols de gèneres que tenen arrelats la nostra societat. A l'etapa anterior, l'educació infantil, aquesta segregació és més invisible, tot i que també és existent i s'ha de treballar en ella, però ja hi ha prou estudis i propostes adreçades a l'educació infantil.

Amb relació a la meva selecció de la proposta m'he basat en la meva experiència i coneixements per garantir-me facilitats a l'hora d'extreure necessitats i dissenyar la proposta d'intervenció, ja que els últims cinc anys m'he dedicat professionalment a l'educació en el lleure d'infants d'aquesta etapa escolar tant en la franja horària de menjador com l'escolar, pel fet que he estat de vetlladora.

Malgrat això, el context no es delimita a un centre escolar concret sinó que inclou totes les escoles compreses en el territori autonòmic de Catalunya, per tal d'aconseguir dins del territori una educació que basi en la coeducació i la diversitat afectiva sexual i de gènere com a camí de transformacions de les escoles.

A més a més, la proposta està adreçada concretament al professorat, ja que són els agents educatius encarregats de transformar els centres escolars i l'educació que s'imparteix en aquests. Amb la intenció d'introduir figures mediadores entre les famílies i la canalla, que puguin aportar diferents iniciatives i en el cas que no funcionin sàpiguen a on recórrer per tal de donar solució a les demandes de l'alumnat. Però, aquesta intenció ara mateix requereix formació cap al professorat que els hi pugui conscienciar i orientar en la seva labor educativa des de models educatius que trenquin amb la reproducció dels rols de gèneres establerts socialment i que es reproduïxen a les escoles.

Per finalitzar, es pretén fer arribar via mail la proposta d'intervenció en format de guia formativa a diferents centres educatius del territori, sobretot aquells amb els que he tingut una estreta relació per tal de fer realitat la implementació de la proposta amb vistes del curs escolar 2022/2023.

6. PROPOSTA D'INTERVENCIÓ.

En aquest apartat es dissenyarà la proposta d'intervenció per tal de donar resposta a totes les necessitats identificades dins de l'escola primària a l'hora d'acompanyar i garantir un ambient segur per aquelles persones que vulguin fer un trànsit de gènere o que tinguin diversitat de gènere.

Com s'ha especificat anteriorment, s'entenen com agents encarregats de garantir aquestes tasques a les persones docents, es a dir, a l'equip docent. És per aquest motiu que d'intervenció anirà adreçada al professorat amb la intenció de donar-li eines i coneixements que ho facin possible.

6.1. Objectius de la formació Diversifica l'escola.

Amb la intenció de dissenyar un projecte coherent, viable i que es pugui avaluar, es determinen com a objectius de la formació Diversifica l'escola els següents:

1. Proporcionar als agents educatius de les escoles de primària eines, coneixements i suport en la tasca educativa per tal de garantir un clima de seguretat i comoditat a les persones trans i amb diversitat de gènere dins de les escoles.

1.1. Conceptualitzar els coneixements bàsics entorn al gènere.

1.2. Reflexionar sobre la influència dels rols de gènere en les pràctiques educatives.

1.3. Desenvolupar uns aspectes claus per tal d'acompanyar adequadament a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere.

1.4. Conèixer metodologies per treballar amb els recursos que es tenen, la diversitat de gènere i els trànsits de gènere.

1.5. Definir els canvis en el llenguatge que es duran a terme per tal que sigui inclusiu.

1.6. Promoure la transformació del centre escolar cap a un entorn inclusiu i segur.

6.1.2. Objectius d'aprenentatge.

Per tal de definir uns objectius a assolir per poder avaluar l'adquisició d'aquest aprenentatge es determina com a objectiu general:

- Adquirir el coneixement per mantenir un pensament crític que vetlli per la inclusió de l'alumnat trans i amb diversitat de gènere en la pràctica educativa.

D'aquest objectiu general es desenvolupen 17 d'objectius específics de cadascun dels 5 mòduls que s'explicaran en el següent apartat. Aquest llistat d'objectius es trobarà a l'**annex 2**.

6.2. Disseny de les sessions.

La intervenció s'estructura d'una formació basada en 5 grans blocs obtinguts de l'anàlisi de necessitats: conceptes bàsics de gènere, rols de gènere, acompanyament a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere, recursos i transformació del centre. Per tal de tractar totes les necessitats, s'han establert unes sessions per cadascun dels blocs i a l'**annex 3** es pot visualitzar una taula que mostra la relació entre les necessitats obtingudes i la sessió amb la qual es treballarà el contingut per tal que es doni resposta.

La formació es durà a terme en 9 sessions de diferent durada, ja que cadascuna d'elles requereix un temps determinat per treballar el contingut, a continuació es pot veure una taula que recull la programació de la formació:

BLOC	NOM DE LA SESSIÓ	DATA	DURADA	RECURSOS MATERIALS
Conceptes bàsics i rols de gènere	B1.S1: Conceptes bàsics	28/06/2022	1 h	-Guia per a docents de Chrysalis. -Targetes representatives dels conceptes bàsics.
	B1.S2: Expressió de gènere i els rols de gènere	29/06/2022	1'30 h	-Targeta explicativa d'estereotip de gènere. -Targeta explicativa de rols de gènere. -Graella del gènere binari. -Característiques per omplir la graella del gènere binari. -Fulls. -Bolígrafs.
Acompanyament a alumnat trans i amb diversitat de gènere	B2.S1: Com tractem el trànsit?	30/06/2022	1 h	-Arxiu del cas Yuna (Guia per instituts de Chrysalis, pàgina 4) -Arxiu de falsos mites sobre la transsexualitat (Guia per instituts de Chrysalis, pàgina 6) -Fulls -Bolígrafs -Pissarra
	B2.S2: Aspectes per garantir un bon acompanyament de l'alumnat trans i amb diversitat de gènere	30/06/2022	1 h	-Arxiu del cas Yuna (Guia per instituts de Chrysalis, pàgina 4) - El llistat del què farien per tal de tractar adequadament a Yuna dels grups (de l'activitat anterior) -Arxiu què has de fer per ajudar a Yuna? (Guia per instituts de Chrysalis, pàgina 5) -Pissarra
Recursos	B3.S1: Aprofitament dels recursos actuals	01/07/2022	1'30 h	-Pissarra -Projector
	B3.S2: Aspectes per tractar els trànsits de gènere i la diversitat de gènere amb els recursos	04/07/2022	1 h	-Graella avaluativa dels recursos (1 per cada grup) -Bolígrafs.
Llenguatge	B4.S1: Anàlisi i reformulació del llenguatge	05/07/2022	1 h	-Projector -Bolígrafs
Transformació del centre	B5.S1: Transformacions estructurals	05/07/2022	1'15 h	-Projector -Graella avaluativa de l'estructura i l'organització escolar -Document 'Posada en marxa' imprès -Bolígrafs
	B5.S2: Decàleg de bones pràctiques cap a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere	06/07/2022	1'30 h	-Pissarra -Projector -Ordinador amb accés a internet -Impressora -Bolígrafs

Taula 3: Programació de la proposta d'intervenció. (Elaboració pròpia)

Per cadascuna d'elles s'ha elaborat una graella on es recull el nom de la sessió, nom de l'activitat, objectius d'aprenentatge, data en la que durà a terme, durada, contingut i descripció de l'activitat, recursos materials i humans, avaluació i links de consulta. A continuació es pot veure el disseny de la primera activitat en mode d'exemple, però la resta es troben a l'**annex 4**.

Pel que fa a els materials educatius elaborats que es faran servir a les sessions quan es calgui, es troben a l'**annex 5**.

Sessió: Conceptes bàsics i rols de gènere (B1.S1)	
Nom de l'activitat: Conceptes bàsics	
Objectius d'aprenentatge: O.G.: Adquirir el coneixement per mantenir un pensament crític que vetlli per la inclusió de l'alumnat trans i amb diversitat de gènere en la pràctica educativa. O.E.1: Conèixer tots els conceptes relacionats amb el gènere, la seva identitat i la seva expressió. O.E.2: Saber distingir i identificar tots els conceptes relacionats amb el gènere, la seva identitat i la seva expressió	
Data: 28/06/2022	Durada: 1h
Contingut i descripció de l'activitat: Aquesta sessió iniciarà la formació, es per això que es farà una petita explicació de què es treballarà al llarg d'ella, la intenció que té i com s'avaluarà. (10 min) Seguidament, el claustre de professorat es dividirà en 7 grups aleatoris. Cadascun dels grups se li assignarà un concepte: <ul style="list-style-type: none"> - Grup 1: Gènere. - Grup 2: Sexe registral. - Grup 3: Gènere assignat. - Grup 4: Identitat de gènere. - Grup 5: Orientació afectiva. - Grup 6: Expressió de gènere. - Grup 7: Característiques físiques. Cada grup haurà de conèixer de manera conjunta amb les persones del seu grup el concepte que se li ha atorgat mitjançant la guia per a docents de Chrysallis. (20 min) Una vegada que tots els grups han conegut els conceptes es passarà a explicar l'activitat que es durà a terme, que consisteix a fer que cada grup agafi les targetes que representen el seu concepte. En el cas que més d'un grup cregui que la targeta representa el seu concepte, haurà de debatre i convèncer als altres grups interessats per tal de quedar-se la targeta. (10 min) Finalment, cadascun dels grups ensenyarà a la resta de grups les targetes que han seleccionat per a definir el concepte i exposaran els arguments que els hi ha portat a creure que la targeta representava el concepte atorgat. En tot moment la persona formadora donarà aclariments i resoldrà dubtes quan sigui pertinent, però les targetes no pertanyen a cap concepte. La intenció d'aquesta activitat es que la persona formadora desmenteixi mites, creences i faci reflexionar a les persones del professorat sobre els conceptes treballats.(20 min)	
Recursos materials i humans: -Guia per a docents de Chrysallis. -Targetes representatives dels conceptes bàsics.	
Avaluació: S'avaluarà l'últim dia de la formació, el dia 7 de juliol de 2022, mitjans una rubrica d'autoavaluació que hauran d'omplir de manera individual cadascun de les persones del claustre.	
Enllaços de consulta: https://chrysallis.org/wp-content/uploads/2021/05/GUIA-PER-A-DOCENTS.-Educacio-en-Diversitat-i-Igualtat.-Chrysallis-Catalunya.pdf	

Taula 4: Disseny de la sessió 1. (Elaboració pròpia)

6.3. Metodologia de treball.

La proposta d'intervenció es dur a terme mitjançant tres tipus de metodologia; aprenentatge cooperatiu, aprenentatge basat en problemes (ABP) i gamificació.

-Aprenentatge cooperatiu

La metodologia cooperativa es basa en organitzar la realització de tasques en grups petits, on hauran de treballar en ells per obtenir els objectius proposats, ja siguin acadèmics com personals, ja que les persones del grup s'ajuden unes a les altres a resoldre dubtes (Donaire, 2006, p. 2). L'aprenentatge cooperatiu depèn d'una estructuració del grup en subgrups i del treball que es fa en aquests subgrups per aconseguir els objectius plantejats per la persona formadora. El rol de la persona formadora serà d'acompanyant, ja que no farà una explicació de manera magistral sinó que haurà d'estar present en el procés d'aprenentatge com a facilitadora, guiant en la construcció de l'aprenentatge i les seves explicacions es realitzaran a través de dubtes i intervencions.

A *Diversifica l'escola*, es dur a terme aquesta metodologia a totes les sessions, pel fet que es planteja un treball cooperatiu en petits grups, per fomentar que totes les persones del grup puguin aprendre mitjançant la interacció d'unes amb les altres. S'ha optat per aquesta metodologia, perquè és una metodologia que s'adapta a la diversitat de l'aula, per tant, la formació també s'adaptarà al nivell de coneixements que tinguin cadascuna de les persones. A més permet que el contingut no es treballi de manera magistral i es treballi de manera significativa, ajudant a fomentar la motivació en el professorat i a crear sinergies dins del claustre que garanteixi la transferència dels aprenentatges.

-Aprenentatge basat en problemes (ABP)

La metodologia d'aprenentatge basat en problemes es defineix com "un mètode basat en el principi de fer servir problemes de punt de partida para l'adquisició i integració dels nous coneixements" (Barrows, 1986). D'aquesta manera les persones aprenents adquireixen autonomia, resolució de problemes, treball en equip i responsabilitat del seu propi aprenentatge.

L'ABP es dur a terme en moltes de les sessions de *Diversifica l'escola*, específicament totes les sessions exceptuant la sessió (*B1.S1: Conceptes bàsics i rols de gènere*) ja que es posa en pràctica els continguts en casos pràctics i reals. Aquest fet li dona realisme a l'aprenentatge, això facilitarà la transferència dels coneixements a les aules i l'adquisició d'un alt grau de coneixença del contingut.

-Gamificació

La metodologia de gamificació "utilitza mecàniques basades en jocs, estètica i pensament de joc per comprometre a les persones, motivar a l'acció, promoure l'aprenentatge i resoldre problemes" (Kapp, 2012).

Aquesta metodologia ha estat introduïda dins de *Diversifica l'escola* amb l'objectiu d'augmentar la motivació d'aprendre del professorat, ja que existeix un sentiment general de desmotivació per les formacions, pel fet que veuen poc factible la transferència dels coneixements apresos per falta de recursos i que creuen que la metodologia per explicar els continguts es basa en l'explicació magistral. Es posa en pràctica en dues sessions només, concretament en la sessió *B1.S1: Conceptes bàsics i rols de gènere* i *B2.S2: Aspectes per garantir un bon acompanyament de l'alumnat trans i amb diversitat de gènere*, a la primera mitjançant la lluita de les targetes i a la segona mitjançant el role-playing. No és la metodologia més significativa de *Diversifica l'escola*, però junt les altres dues, atenen les necessitats del professorat i incrementen la motivació.

6.4. Avaluació de la proposta.

L'avaluació de la proposta es durà a terme en tres moments diferents amb dos instruments avaluatius diferents.

En primer lloc, per avaluar l'aprenentatge obtingut per part del professorat a les sessions, a final de l'última sessió de manera individual s'autoavaluaran amb una rúbrica, per tal de garantir que cada persona reflexioni i faci una anàlisi dels coneixements apresos i els que caldria reforçar per assolir-los. Aquesta rúbrica s'ha dissenyat d'acord amb els objectius d'aprenentatge plantejats.

En segon lloc, per avaluar la transferència dels coneixements apresos al centre escolar, es farà mitjançant una observació d'evidències que demostrin que tot el contingut tractat s'ha aplicat en el centre. Aquesta observació es farà dues vegades, en dos moments diferents del curs, una a finals de gener, per tal que es pugui treballar en aquells aspectes que no s'han transferit, l'altra serà al juny, per revisar tots els aspectes que s'han transferit a partir de la primera observació. Per les dues observacions s'utilitzarà la mateixa graella d'observació.

- Rúbrica d'autoavaluació:

CRITERIS A AVALUAR	Escala d'avaluació			Puntuació total
	1-3	4-6	7-9	
Conceptes bàsics i rols de gènere	Conec i diferencio alguns dels conceptes bàsics, però no com per introduir-los a les meves pràctiques educatives.	Conec i diferencio molts dels conceptes bàsics com per introduir alguns en les meves pràctiques educatives.	Conec i diferencio tots els conceptes bàsics com per introduir-los en les meves pràctiques educatives.	
	He reflexionat sobre els rols de gènere, però encara ho haig de fer més per poder erradicar-los de les meves pràctiques educatives.	He reflexionat prou sobre els rols de gènere, tant per a erradicar tant com em sigui possible de les meves pràctiques educatives.	He reflexionat en profunditat sobre els rols de gènere, tant com per erradicar-los tots de les meves pràctiques educatives.	
Acompanyament a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere	Em costa saber en què es diferencien una persona trans amb una persona amb diversitat de gènere.	He après la diferenciació entre una persona trans i una persona amb diversitat de gènere, però a vegades dubto.	He après la diferenciació entre una persona trans i una persona amb diversitat de gènere.	
	He après alguns aspectes que cal garantir a l'hora de tractar amb persones trans, però no sabria tractar-les de manera resilient.	He après molts aspectes que cal garantir a l'hora de tractar amb persones trans, però no sé si les tractaria de manera resilient.	He après molts aspectes que cal garantir a l'hora de tractar amb persones trans, com per tractar-les de manera resilient.	
	Conec algunes associacions i recursos, però em costa veure com em podrien ajudar.	Conec associacions i recursos per quan ho necessiti, però hauria de profunditzar més.	Conec moltes associacions i recursos que faig servir quan ho necessiti, tot i que hauré d'estar actualitzant-me tota l'estona.	
Recursos	No acabo d'entendre la proposta de treballar noves perspectives amb els mateixos conceptes i no sabria portar-la a terme.	He entès la proposta de treballar noves perspectives amb els mateixos conceptes, però crec que em costarà portar-la a terme.	He entès la proposta de treballar noves perspectives amb els mateixos conceptes i em veig molt capaç de portar-la a terme.	
Llenguatge	He reflexionat sobre les característiques del meu llenguatge i no veig molts canvis a fer.	He profunditzat en la reflexió sobre les característiques del meu llenguatge i haig de fer molts canvis.	He profunditzat molt en la reflexió sobre les característiques del meu llenguatge i haig de fer molts canvis que es vegin reflectits a l'aula.	
Transformació del centre	He reconegut alguns canvis a fer al centre i no em motiven gaire portar-los a terme.	He reconegut prou canvis a fer al centre i hi ha alguns que em motiven i altres que no.	He reconegut molts canvis a fer al centre i em sento motivada per portar-los a terme.	
	Puc incorporar algunes pràctiques del decàleg en la meva actuació en el centre.	Puc incorporar gairebé totes les pràctiques del decàleg en la meva actuació en el centre.	Puc incorporar totes les pràctiques del decàleg en la meva actuació en el centre.	

Taula 5: Rúbrica d'autoavaluació. (Elaboració pròpia)

- Graella d'observació:

ASPECTES A TRANSFERIR	GRAU DE TRANSFERÈNCIA DELS CONEIXEMENTS			
	MOLT ALT	ALT	BAIX	INEXISTENT
Els conceptes bàsics de gènere influeixen les pràctiques educatives				
S'ha erradicat els rols de gènere en les pràctiques educatives				
Es garanteixen tots els aspectes perquè una persona trans es senti còmode.				
S'ha introduït la perspectiva de diversitat de gènere i transició a les aules.				
(En el cas d'haver-se creat recursos) S'ha introduït diferents diversitats.				
El professorat fa un us de llenguatge inclusiu.				
El centre fa un us de llenguatge inclusiu en les seves comunicacions.				
S'han aconseguit els canvis estructurals i organitzatius al centre.				
Es compleix les pràctiques del decàleg d'actuació.				

Taula 6: Rúbrica d'observació. (Elaboració)

6.5. Temporalització.

La temporalització de la proposta d'intervenció es pretén dur a terme abans del començament del curs 2022/2023, per tal que hi hagi una transferència dels aprenentatges en el curs. Per tant, seguint les directrius del conseller d'educació, Josep González-Cambray, les direccions educatives coneixeran les plantilles pel curs un mes abans, llavors es passaran a conèixer a finals de juny i no com succeïa abans, a finals de juliol.¹² Aquesta modificació és causada pel canvi de calendari escolar del curs 2022/2023, que es començarà el dia 5 de setembre, treien cinc dies de preparació del curs a l'equip docent al setembre. I per aquest motiu, el conseller González-Cambray ha determinat que el professorat haurà d'anar de manera presencial els 5 primers dies de juliol¹³.

Aleshores, també s'inclou en la temporalització l'avaluació de la proposta d'intervenció, la qual es pretén fer en tres moments diferents, durant la intervenció, a mitjans del curs escolar i a finals del curs escolar. Llavors la proposta d'intervenció quedaria programada de la següent manera:

CRONOGRAMA DE LA PROPOSTA D'INTERVENCIÓ													
	ANY 2022						ANY 2023						
	JUNY	JULIOL	AGOST	SETEMBRE	OCTUBRE	NOVEMBRE	DESEMBRE	GENER	FEBRER	MARÇ	ABRIL	MAIG	JUNY
B1.S1: Conceptes bàsics													
B1.S2: Expressió de gènere i els rols de gènere													
B2.S2: Com tractem el trànsit?													
B2.S2: Aspectes per garantir un bon acompanyament de l'alumnat trans i amb diversitat de gènere													
B3.S1: Aprofitament dels recursos actuals													
B3.S2: Aspectes per tractar els trànsits de gènere i la diversitat de gènere amb els recursos													
B4.S1: Anàlisi i reformulació del llenguatge													
B5.S1: Transformacions estructurals													
B5.S2: Decàleg de bones practiques cap a l'alumnat trans i amb diversitat de gènere													
Transferència dels coneixements a l'escola per part del professorat													
Avaluació: Dels coneixements apresos													
Avaluació 1: De la transferència dels coneixements													
Avaluació 2: De la transferència dels coneixements													

Taula 7: Cronograma. (Elaboració pròpia)

¹² Aquesta informació ha estat obtinguda de l'article de: Expósito, D. (10 de enero de 2022). Catalunya recorta las vacaciones de verano y avanza el inicio del curso escolar al 5 de septiembre. *NIUS*. https://www.niusdiario.es/espana/catalunya/recorta-vacaciones-verano-avanza-inicio-curso-escolar-2022-2023-septiembre_18_3280995884.html

¹³ Aquesta informació ha estat obtinguda de l'article de: Carrasco, J. (21 de marzo de 2022). Educación avisa que los docentes deben trabajar los cinco primeros días de julio. *El Nacional.cat* https://www.elnacional.cat/es/sociedad/educacion-avisa-de-que-los-docentes-tendran-que-trabajar-los-cinco-primeros-dias-de-julio_729759_102.html

7. CONCLUSIONS.

Una vegada realitzat el Treball de fi de Grau, s'ha revisat els objectius proposats a l'inici del treball i s'han pogut assolir cadascun d'ells al llarg del treball

En primer lloc, l'objectiu de *dissenyar una proposta d'intervenció que transformi qualsevol escola de primària en un espai segur i còmode per a les persones trans i amb diversitat de gènere* ha estat assolit amb la realització d'aquest treball. S'ha elaborat una proposta que pot ser executada en qualsevol moment, però que malauradament, per qüestions d'atendre necessitats de la proposta les dates d'intervenció no han estat possible dins del període d'elaboració del treball. Però les intencions són difondre a les associacions i persones entrevistades perquè faci ús i serveixi com a eina de divulgació i es pugui dur a terme, si no en conjunt, algunes de les sessions dissenyades, però sobretot que garanteixi l'aspecte d'*incloure en els currículums educatius el coneixement i respecte a la diversitat sexual, de gènere i familiar, en totes les etapes, així com també, la formació del professorat*, que vol incloure la nova llei trans.

En segon lloc, s'ha pogut *explorar els conceptes, debats i respostes que existeixen respecte a la transició de gènere* i no només això, sinó que s'han pogut contrastar amb la realitat mitjançant l'anàlisi de necessitats i el disseny de la proposta d'intervenció. Quan es van explorar els conceptes es va tractar l'articulació d'allò humà segons Butler, el qual se sostenia per les lleis de la cultura i el llenguatge, d'aquest mode, quan vaig elaborar l'anàlisi de necessitats es va detectar que tant la perspectiva dels recursos escolar, com les pràctiques educatives i del mateix mode, el llenguatge no incloïen les diversitats de gènere, per tant, s'estava deixant de costat la humanització d'aquesta realitat dins de l'escola. A l'abordar el tema a les entrevistes, es va determinar que era per qüestions de l'abordatge que es feia des de l'educació, ja que calia sobretot formació del professorat, que es podria resoldre amb el programa *Coeduca't*, però la destinació de recursos econòmics, formatius, humans i materials que destina el departament a donar a terme aquest tipus de programes queden com una solució administrativa, però per res educativa.

En tercer lloc, s'ha assolit l'objectiu d'*identificar les necessitats compreses a l'escola primària per educar una perspectiva de diversitat de gènere mitjançant entrevistes al professorat, a associacions que es dediquin a l'acompanyament de persones trans i a una persona trans* gràcies a la realització d'entrevistes a tres perspectives prou importants en la proposta: el professorat, les associacions que acompanyen a persones trans i una persona trans. Cadascuna de les perspectives ha tractat algunes bases teòriques de les quals s'ha basat aquest treball i que, junt amb les necessitats detectades, s'han vist reflectides en la intervenció. Per exemple, la perspectiva del professorat presentava una desconexió de conceptes bàsics com què significa el termino trans o la diferenciació que existeix entre els trànsits de gènere amb l'orientació afectiva. Del mateix mode, la perspectiva de les associacions sobretot feien referència tant a la nova llei trans i a la despatologització dels trànsits, a la proposta s'ha pogut incloure aspectes que garanteixen el que proposa la nova llei trans i clarament, una tracta dels trànsits des de la despatologització.

En quart lloc, crec que s'ha assolit l'objectiu d'*elaborar una proposta d'intervenció que doni resposta a les necessitats identificades* i dic crec, perquè no s'ha pogut aplicar la proposta, justament per atendre una de les necessitats més significatives que és la dificultat de transferència

dels coneixements apressos a les formacions. Aquesta necessitat es veia afavorida per les reubicacions del professorat durant el curs, però justament aquest curs es pretén que les direccions dels centres escolars coneguin la seva plantilla de professorat a finals de juny i aquestes persones ja començaran a treballar al centre escolar els 5 primers dies de juliol. Aquest fet garanteix que es pugui fer la intervenció en aquests dies i que pugui tenir transferència en la preparació del curs. Malgrat això, aquesta proposta no ha contemplat gestió de recursos econòmics i laborals del professorat i aquest fet crec que és un punt dèbil del meu treball, ja que està contemplat a dur-se a terme en hores de treball del professorat que haurien de dedicar a la preparació del nou curs. A la meua defensa dir, que els motius de fer-ho així han estat de voler fer una proposta que sigui aplicable i comptar amb les intencions del departament d'educació no la farien possible. En aquest sentit, són les mancances que havia determinat la Federació d'ensenyament de CGT Catalunya del programa Coeduca't i que vaig incloure a la part teòrica.

Altrament, penso que la meua proposta no ha inclòs la possibilitat de trobar transfòbia dins de l'equip docent, perquè he volgut pensar positivament dels professionals de l'educació, però que cab la possibilitat que es trobi aquest aspecte i això pot suposar un punt feble. Com també, cab la possibilitat de que algun centre educatiu tingui una problemàtica més urgent per treballar, com pot ser la convivència. Llavor resultaria difícil aconseguir els esforços del professorat per treballar en aquesta proposta.

En cinquè lloc, s'ha aconseguit *crear un pla d'avaluació que avaluí l'assoliment de les necessitats i la transformació de l'escola*, però si s'hagués pogut dur a terme, es podria fer una modificació d'aquells aspectes que no hagin pogut funcionar a l'avaluació, per crear unes eines que s'adaptin realment a l'avaluació de la transferència de coneixements i que garanteixin una avaluació continuada durant tot el transcurs del curs escolar.

En últim lloc, crec que aquest treball ha estat un nou aprenentatge personal, ja que tot i haver estat interessada en el tema, he pogut ampliar el meu coneixement, però sobretot identificar molts prejudicis i mites enraigats en el meu pensament, que he pogut desmentir i que em servirà per a la tracta de persones a l'hora d'incorporar-me al món laboral, sigui de pedagoga o de qualsevol altra professió. D'aquesta manera, m'agradaria que aquest treball serveixi de la mateixa manera per altres persones, professionals i futures companyes de la professió per adonar-se dels rols i estereotips de gènere que es reproduïxen en les pràctiques educatives, formar-se per evitar produir-les, però sobretot, per adonar-se que hi ha de diversitats molt invisibilitzades, com és la de diversitat de gènere.

En conclusió, he tret l'aprenentatge que no importa què són les persones, que abans del que siguin són persones, i per humanitzar-les cal tractar-les amb respecte i basar la teva actuació cap a elles en el respecte de deixar-les dir com volen ser tractades. Com s'ha fet en altres cultures abans que a Occident es determinessin aquestes diversitats mitjançant categories mèdiques i que la consideració dins de les cultures on es troben, és l'adoració i veneració. Possiblement, aquesta manera que et proposin trenca tot els teus patrons i estereotips enraigats de la nostra societat. Però, què és sinó evolucionar socialment?

8.REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES:

- APA (1994) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV-TR): American Psychiatric Association.
- APA (2000) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV-TR): American Psychiatric Association.
- BARROWS H.S. (1986) A Taxonomy of problembased learning methods, Medical Education, 20: 481-486.
- Benjamin, H. (1966) *The Transsexual Phenomenon*, The Julian Press, INC. Publishers.
- Bersani, Leo (1998), *Homos*. Buenos Aires: Manantial.
- Bezerra, Benillon (2000) 'Aids e os processos de constrção identitaria', en Banco de Horas, *Primeiro Simpósio Subjectividade e Aids. O Livro*. Río de Janeiro: Banco de Horas / IDAC
- Butler, Judith (2006). *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós
- Cadena SER. (18 de novembre de 2020). *Debate sobre la ley Trans en 'Hora 25'* [Arxiu de Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=tTzaX3PDQho>
- Carrasco, J. (21 de marzo de 2022). Educació avisa que los docentes deben trabajar los cinco primeros días de julio. *El Nacional.cat* https://www.elnacional.cat/es/sociedad/educacion-avisa-de-que-los-docentes-tendran-que-trabajar-los-cinco-primeros-dias-de-julio_729759_102.html
- Carrer-Russell, C., i Cifuentes-Zunino, F. (2019). L'LGBTI-fòbia entre infants i adolescents. Una problemàtica social a resoldre. Taula d'Entitats del Tercer Sector Social de Catalunya.
- Chavarria, I. i Calvo, E. (28 d'agost de 2020). La coeducació als centres educatius de Catalunya: Paper mullat. *Revista Catalunya*. <https://www.revistacatalunya.cat/?p=2538>
- Cifuentes, P. (28 de gener de 2021). La polémica se calienta en EEUU y el COI no reacciona: ¿qué hacer con las atletas trans?. *El Confidencial*. https://www.elconfidencial.com/deportes/2021-01-28/trans-deporte-juegos-olimpicos-tokio-testosterona_2925643/
- Collins, C. (Desembre, 1986). *Isthmus Zapotec Muxe: Social and Biological Dimensions of a Third Gender Role*. Treball presentat en ARGOH Symposium of American Anthropological Association, Philadelphia, USA.
- Coll, G. (2009). *La voluntad y el deseo. Construcciones discursivas del género y la sexualidad: el caso de trans, gays y lesbianas*. (Tesis doctoral). Universitat Autònoma de Barcelona.
- Coll-Planas, Gerard, Bustamante, Gemma, i Missé, Miquel (2009) *Transitant per les fronteres del gènere. Estratègies, trajectories i aportacions de joves trans, lesbianes i gais*. Barcelona: Observatori Català de la Joventut

- Comisión Europea. (2019). *Discriminación en la Unión Europea: Eurobarómetro Especial 493* [Conjunto de datos]. file:///C:/Users/Helen/Downloads/ebs_493_fact_es_es.pdf
- Donaire, I., Gallardo, J. i Macías, S. (2006). NUEVAS METODOLOGÍAS EN EL AULA: APRENDIZAJE COOPERATIVO. Revista Digital "Práctica docente", 3.
- Douglas, Mary (1973), *Pureza y peligro. Un análisis de los conceptos de la contaminación y el tabú*. Madrid: Siglo XXI.
- Eitb. (18 de juny de 2021). *La ley trans, a debate: las claves y postures a favor y en contra*. [Arxiu de Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=mJPf3c9OY5A>
- El País. (7 de febrero de 2021). Debate| La nueva Ley Trans. [Arxiu de vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=1HiUrMgY-fs>
- Eribon, Didier (2004), *Una moral de lo minoritario: vacaciones sobre un tema de Jean Genet*. Barcelona: Anagrama.
- Expósito, D. (10 de enero de 2022). Catalunya recorta las vacaciones de verano y avanza el inicio del curso escolar al 5 de septiembre. *NIUS*. https://www.niusdiario.es/espana/catalunya/recorta-vacaciones-verano-avanza-inicio-curso-escolar-2022-2023-septiembre_18_3280995884.html
- GENCAT, Departament d'educació. (17 de setembre de 2019). *Coeduca't*. <https://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/altres-programes-educatius/educacio-infantil-primaria-secundaria-batxillerat/coeducat/>
- Gillett-Swan, J., i Van Leent, L. (2019). *Exploring the intersections of the Convention on the Rights of the Child general principles and diverse sexes, genders and sexualities in education*. Social Sciences, núm. 8, 260, p. 1-17. <https://doi.org/10.3390/socsci8090260>.
- HazteOir.org. (21 de marzo de 2021). Desmontando la Ley Trans con Lidia Falcón y Alicia Rubio. [Arxiu de vídeo]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kFnDXStFaSs>
- HBIQDA (2001), Standards Of Care For Gender Identity Disorders (6 Version): www.wpath.org
- Izquierdo, Maria Jesús (2000) 'Visibilidad y legitimidad de las mujeres como colectivo social', en Emakunde, *Transmitir, Valorar y Reconocer la Experiencia de las Mujeres*. Victoria-Gasteiz.
- Kapp, Karl M. *The Gamification of Learning and Instruction: Game-based Methods and Strategies for Training and Education*. San Francisco: Pfeiffer, 2012.
- Kara, S., i Cabral Grinspan, M. (2017). *Gender is not an illness. How pathologizing trans people violates international human rights law*. United States of America: GATE.
- King, Dave (1998), *Transexualidad, transgenerismo y cultura*, Talasa, Madrid, pp. 123-156.
- Laclau, Ernest i Mouffe, Chantal (1987), *Hegemonía y estrategia socialista*. Madrid: Siglo: XXI.

- Leland, Jonh. (8 d'octubre de 2006). *Un esperit de pertinença, per dins i per fora*. The New York Times. www.nytimes.com/2006/10/08/fashion/08SPIRIT.html?_r=0
- Ley 41/2002, 14 de noviembre, Básica Reguladora de la Autonomía del Paciente y de Derechos y Obligaciones en Materia de Información y Documentación Clínica. 16 de mayo de 2003. BOE. 274.
- Ley 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral Contra la Violencia de Género. 28 de enero de 2005. BOE. 313.
- Ley 3/2007, de 15 de marzo, Reguladora de la Rectificación Registral de la Mención Relativa al Sexo de las Personas. 16 de marzo de 2007. BOE. 65.
- Ley 11/2014, de 17 de octubre, para Garantizar los Derechos de Lesbianas, Gays, Bisexuales, Transgéneros e Intersexuales y para Erradicar la Homofobia, la Bifobia y la Transfobia. 20 de noviembre de 2014. BOE 281.
- Marina, M. (Coord.). (2009). Educación sexual integral para la educación primaria: contenidos y propuestas para el aula. Buenos Aires, Argentina: Ministerio de Educación de la Nación
- Martín, D. (30 d'agost de 2010). *Los Hijras, el tercer sexo*. Sociedad geográfica de las Indias. <https://www.lasociedadgeografica.com/blog/curiosidades/los-hijras/>
- Ministerio del Interior. (2021). Informe de la encuesta sobre delitos de odio. [Conjunto de datos] http://www.interior.gob.es/documents/642012/13622471/Informe_encuesta_v%C3%ADctimas_de_litos+de+odio_versi%C3%B3n_definitiva.pdf/3d1b8ccd-d6d3-48ba-8a09-813cd99d0704
- Naciones Unidas. Derechos Humanos. (1989). ACNUDH | Convención sobre los Derechos del Niño. Recuperado 23 de noviembre de 2018, de <https://www.ohchr.org/sp/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- OMS (2019) , Clasificación internacional de enfermedades, (CIE-11): [https://icd.who.int/es/docs/Guia%20de%20Referencia%20\(version%2014%20nov%202019\).pdf](https://icd.who.int/es/docs/Guia%20de%20Referencia%20(version%2014%20nov%202019).pdf)
- Otero, M.(2009). La Presència LGTB a L'àmbit Educatiu: Eines per a la informació, la reflexió i la formació Bibliografies. Generalitat de Catalunya: Departament d'Acció Social i Ciutadania. https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematics/igualtat/presencia_LGTB/educacio.pdf
- Playz. (10 de febrer de 2021). *Ley trans: ¿Por qué està siendo objeto de debate?* [Arxiu de Vídeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=DGNtKV9w6tU>
- Red Internacional por la Despatologización de las Identidades Trans: www.stp2012.info
- Red por la Despatologización de las Identidades Trans del Estado español: <http://stp2012.wordpress.com>

- Yaco, L. (2010) La patologización de la transexualidad: Reflexiones críticas y propuestas. *Norte de salut mental*, 8(38), 44-45.